



Scéna zo skvelého filmu režia Alexandra Forda, podľa stejnojmenného románu Henryka Sienkiewicza „Križiaci“.

„WIEC TOBIE, WIELKA, ŚWIĘTA PRZESZŁOŚCI, I TOBIE, KRWI OFIARNA, NIECH BĘDZIE CHWAŁA  
I CZĘŚĆ PO WSZYSTKIE CZASY!

MACKO I ZBYSZKO WRÓCILI DO BOGDAŃCA. STARY RYCERZ ŻYŁ JESZCZE DŁUGO, A ZBYSZKO  
DOCZEKAŁ SIĘ W ZDROWIU I SILE TEJ SZCZĘSNEJ CHWILI, W KTÓREJ JEDNĄ BRAMĄ WYJEŹDŻAŁ  
Z MALBORGA ZE ŁZAMI W OCZACH MISTRZ KRZYŻACKI, DRUGĄ WJEŹDŻAŁ NA CZELE WOJSK POLSKI  
WOJEWODA, ABY W IMIENIU KRÓLA I KRÓlestwa OBJĄĆ W POSIADANIE MIASTO I CAŁĄ  
KRAINE AŻ PO SIWE FALE BAŁTYKU”.

# ŽIVOT

KULTURNÉ — SOCIÁLNI ČASOPIS — ČÍSLO 10 — PAŽDZIERNIK — OKTÓBER — ŘÍJEN 1960

Cena 1 zl



1. Prezydent Novotny witany przez mieszkańców Stolicy.
2. Odznaczenie Prezydenta Novotnego Wielkim Krzyżem Orderu Odrodzenia Polski.
3. Podpisanie wspólnego oświadczenia.



## DOMOWA WIZYTA PRZYJACIÓŁ U PRZYJACIÓŁ

Doniosłym wydarzeniem w życiu obu bratnich narodów i sąsiadujących z sobą państw była wizyta w Polsce Ludowej partyjnorządowej delegacji Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej z I Sekretarzem KC Komunistycznej Partii Czechosłowacji i Prezydentem Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej Antoninem Novotnym na czele. Dostojni goście czechosłowaccy przebywali w naszym kraju od 5 do 10 września, odwiedzili Warszawę, Katowice, Kraków, Oświęcim, Wrocław i Tarnobrzeg, zwiedzili szereg zakładów przemysłowych i gospodarstw rolnych, nawiązali bliski kontakt ze społeczeństwem polskim, zaznajomili się z życiem i dorobkiem naszego narodu. W czasie wizyty odbyły się rozmowy między czołowymi przedstawicielami PZPR i rządu polskiego a Delegacją czechosłowacką zakończone podpisaniem wspólnego oświadczenia.

Mówiąc o tej wizycie przyjaciół u przyjaciół Władysław Gomułka stwierdził: „Społeczeństwo polskie dało wyraz głębokiego zrozumienia dla znaczenia tej wizyty i przyjęto naszych drogich gości, wszędzie gdzie przebywali z otwartymi ramionami, z sympatią i serdecznością, jaką okazuje się najlepszym przyjaciółom. Nasze kraje i narody nigdy nie były sobie bliższe jak dziś, gdy nad Wietową rządy sprawuje lud pracujący pod przewodem marksistowsko-leninowskiej partii klasy robotniczej... To co było gorącym pragnieniem całych pokoleń Polaków, Czechów i Słowaków — żyć ze sobą w zgódzie, przyjaźni i braterstwie — stało się dziś rzeczywistością”.

Wizyta przywódców Czechosłowacji miała na celu dalsze umocnienie tych bliskich stosunków między naszymi narodami, dalsze rozwijanie coraz ściślejszej współpracy między nimi we wszystkich dziedzinach życia społecznego. Ta uroczysta manifestacja jedności Polski i Czechosłowacji, ich sojuszu i braterstwa, sojuszu i braterstwa obu krajów z potężnym Związkiem Radzieckim nabiera szczególnego znaczenia wobec wzmagającej się groźby, jaką stwarza dla pokoju militarny i imperialistyczny. „Polska Rzeczypospolita Ludowa i Czechosłowacka Republika Socjalistyczna — czytamy we wspólnym oświadczeniu delegacji partyjno-rządowej PRL i CSRS — które niejednokrotnie przestrzegły przed konsekwencjami rewizjonizmu i remilitaryzacji NRF, z całą powagą ponownie ostrzegają przed tym niebezpieczeństwem i oświadczają, że nie pozostała wobec niego bieżeń”.

W stosunkach polsko-czechosłowackich niezmiernie ważne miejsce zajmują sprawy współpracy

gospodarczej pomiędzy naszymi krajami, które w dużym stopniu wzajemnie uzupełniają się ekonomicznie. Polska korzysta z kredytów czechosłowackich przy rozbudowie swych kopalń siarki i miedzi, Czechosłowacja korzysta z polskiego węgla, ściśle współpracujemy nad rozwojem przemysłu chemicznego, hutniczego, maszynowego. Wśród polskich nabywców dużym uznaniem cieszą się czechosłowackie towary konsumpcyjne, których wybór i ilość — w wyniku decyzji podjętych w czasie rozmów w Warszawie — powinna w naszych sklepach wzrosnąć.

Obok działającego już od 1957 roku Polsko-Czechosłowackiego Komitetu Współpracy Gospodarczej postanowiono powoływać grupy robocze związane z wybitnych specjalistów obu krajów dla wspólnego rozwiązywania problemów naukowych i technicznych. Ogromne znaczenie ma decyzja uzgadniania i koordynacji perspektywicznych planów rozwoju gospodarczego obu krajów. „Współpraca ta — stwierdził prezydent Novotny — pozwoli nam na zaoszczędzenie milionowych sum przeznaczonych na inwestycje, — które będą mogły być wydatkowane na inne cele”.

Szeroką dziedziną, gdzie dużo jeszcze jest zaległości powstałych w dawnym, przedwojennym okresie, gdy perfidna polityka imperializmu niemieckiego i głupota rodzimej reakcji zatrzymała jadem szowinizmu stosunki polsko-czechosłowackie, to sfera kulturalnej współpracy obu narodów. Bliskie stosunki od 1945 roku ułatwili odrobienie zaniedbań przeszłości, usunięcie złych naleciałości, umożliwiały wzajemne poznanie życia, dorobku kulturalnego, postępowej tradycji i dzisiejszej twórczości kulturalnej narodów obu krajów. Ale dużo jest jeszcze w tej dziedzinie do zrobienia. Dlatego też obie strony postanowiły nadal rozszerzać współpracę w zakresie kultury, szkolnictwa, nauki i techniki.

Przed opuszczeniem Polski prezydent Novotny w imieniu KC Komunistycznej Partii Czechosłowacji i rządu CSRS zaprosił delegację partyjno-rządową Polski Ludowej do złożenia wizyty w Czechosłowacji. Zaproszenie to przyjęte zostało z wielkim zadowoleniem i niedługo ogłoszona zostanie data tej rewizyty.

**ODWIEDZINY PRZYWÓDCÓW NARODÓW CZECHOSŁOWACJI W POLSCE BYŁY POD KAŻDYM WZGLĘDEM WYDARZENIEM DONIOSŁYM, OWOCNYM W POZYTYWNE DLA OBU KRAJÓW SKUTKI I SERDECZNIE PRZYJĘTYM PRZEZ POLSKĄ OPINIĘ PUBLICZNĄ.**

DOMINIK HORODYŃSKI

## cesta přátelství

Předseda vlády Josef Cyrankiewicz srdečně vítán ve třech zemích Asie.

Polská vládní delegace s předsedou vlády Josefem Cyrankiewiczem v čele oficielně navštívila v září tři asijské státy — Afghánistan, Indii a Cejlon.

Během návštěvy byly vedeny rozhovory o zesílení vzájemných přátelských styků, zvláště v hospodářském oboru.

Po celé cestě byla delegace neobvykle srdečně vítána.

Delegace cestovala na palubě letadla Tu-104.

## UCHWAŁY VI PLENUM KC PZPR

W dniach 13 i 14 września trwały obrady VI Plenum Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. W drugim dniu obrad sprawozdanie z bukaresztańskiej narady partii komunistycznych i robotniczych złożył I sekretarz KC PZPR Władysław Gomułka. Plenum przyjęło uchwałę o bieżących problemach rolnictwa oraz uchwałę w związku ze sprawozdaniem z bukaresztańskiej narady partii komunistycznych i robotniczych.

### Uchwała w sprawie bieżących problemów rolnictwa

VI Plenum KC po zapoznaniu się z referatem Biura Politycznego w sprawie bieżących problemów rolnictwa — czytamy na początku uchwały — aprobuje w pełni zawarte w nim wytyczne oraz przyjmuje je za podstawę aktualnej działalności partii w dziedzinie rolnictwa. Podjęcie wysiłków w kierunku pełnieszego wykorzystania rezerw tkwiących w rolnictwie i rozwiązywanie tą drogą problemu deficytu zbożowego oraz osiągnięcie samowystarczalności w produkcji rolnej jest jednym z wezwołynych zadań partii.

Za najbardziej istotne rezerwy produkcyjne i kierunki działania służące do ich uruchomienia uważa należy m.in.:

1) Taki rozwój gospodarki nasiennnej, aby do 1965 r. osiągnąć powszechnie odnawianie materiału siewnego i zboż i sadzenie przez wszystkie gospodarstwa rolne. Plenum KC stwierdza, iż konieczne jest uchwalenie nowej ustawy o gospodarce nasiennnej, która powinna zawierać obowiązek zasiewania w poszczególnych rejonach tylko tych odmian roślin uprawnych, które objęte są określona rejonizacją odmianową. Ustawa powinna zobowiązać każde gospodarstwo rolne do odnawiania materiału siewnego zboż i sadzeniaków w określonych ilościach i terminie oraz uwzględnić prawo stosowania sankcji wobec tych, którzy przez swe niedbalstwo czy zacofanie uchylą się będą przed wykonywaniem obowiązków wynikających z przepisów ustawy.

2) Objęcie do końca roku 1965 ochroną roślin na około 70 proc. zasiewów, to znaczy całego arealu, na którym szkodniki, choroby i chwasty występują w nasileniu uzasadniającym konieczność stosowania zabiegów ochronnych. Celem zapewnienia ich powszechności i skuteczności należy stworzyć przepisy ustawowe, które wprowadzą obowiązek zwalczania na terenie całego kraju szkodników i chorób, jak również ustalą zasadę przymusowego wykonywania zabiegów ochronnych w gospodarstwach i na koszt użytkowników, którzy dobrowolnie nie wykonali obowiązujących w tej dziedzinie przepisów; wobec nich mają być stosowane sankcje administracyjne.

Dokończenie na str. 8

...že v Polsku je sedemročná školská dochádzka. Aký to má význam pre celú krajinu, možno si najlepšie ozrejmíť z týchto údajov: za kapitalizmu nechádlo do školy više milióna detí. Na 25 000 školách (t.j. na celej polovici) vtedy vyučoval iba jeden učiteľ a 83% detí na vidiek opúšťalo školu po štvrtom ročníku.

...že oproti poslednému predvojnovému roku je v tejto krajine štyrikrát viac sedemročných škôl, do ktorých chodí 92% školopovicnej

mládež. Pre tých, čo siedmy ročník neskončia v predpisanom čase, predĺžuje sa školská dochádzka do 16. roku.

...že v porovnaní so spomínaným rokom sa zdvojnásobil počet učiteľov. Kým vtedy na jedného učiteľa pripadlo až 61 žiakov, dnes sa jeden vyučujúci venuje iba 33.

...že na stredných všeobecnovzdelávacích a odborných školách študuje dvakrát toľko mladých ľudí ako pred vojnou. Pritom na jedného žiaka všeobecnovzdelávacej strednej

školy pripadajú dva aj študenti odborných škôl, hoci pred vojnou bol pomery medzi nimi 1:1. Celkove vyše 40% mládež vo veku 14 až 17 rokov navštěvuje strednú školu alebo učilištia.

...že už tretí rok sú odborné i polnohospodárske učilištia. Stúdium na nich trvá dva roky. Poľnohospodárskych je nateraz vyše 1500, do roku 1965 vzrástie ich počet na 5000 (teda takáto škola bude takmer v každej obci). Odborné učilištia pri-

pravujú predovšetkým pre metalurgiu, energetiku, stavebnictvo, obchod, drevársky a textilný priemysel.

...že za posledných 14 rokov si pri zamestnaní doplnilo sedemročné školské vzdelenie vyše 247 000 pracujúcich a teraz ich nasleduje ďalších 150 000. Okrem toho sa rozširujú aj možnosti pre mimoškolské vzdelenie pracujúcich. V posledných štyroch rokoch počet ľudových univerzít vzrástol na štvrnásobok.

# WIELKI Konkurs ŽIVOTA

OGŁOSZONY SPECjalnie dla was DRODZY CZYTELNICY, LISTONOSZE, KORESPONDenci ORAZ dla WASZYCH RODZIN, KTÓRE TAK SAMO JAK I WY MOGĄ UZYSKAĆ WIELE CENNÝCH NAGRÓD, JEŻELI W TERMINIE DO GRUDNIA BR. UZYSKAJĄ 15 PRENUMERATORÓW "ŽIVOTA" NA ROK 1961.

## Szczegółowe warunki konkursu

W konkursie bierze udział każdy, kto do dnia 20 grudnia br. pozyska przynajmniej 15 prenumeratorów "ŽIVOTA" na cały rok 1961 i prześle do Redakcji wykaz imienny tychże prenumeratorów, poświadczony przez urząd pocztowy, placówkę PPK "Ruch", albo załączonym dowodem wpłaty.

Prenumerata roczna "ŽIVOTA" wynosi 12 złotych (czyli dla 15 prenumeratorów 180 złotych rocznie), a prenumerata dla rodzin czy znajomych mieszkających za granicą wynosi 40% drożej, tj. 16,80 zł od osoby rocznie.

# KRZYŻACY

HENRYK  
SIENKIEWICZ  
(FRAGMENT)

Bitwa zmieniała się w rzeź i pościg. Kto nie chciał się poddać, zginął. Wiele było w owych czasach na świecie bitew i spotkań, ale nikt z żywych ludzi nie pamięta tak straszliwego pogromu. Padł pod stopami wielkiego króla nie tylko Zakon krzyżacki, ale i całe Niemcy, które najświętniejszym rycerstwem wspomagały ona, „przednią straż” teutonską, wżerającą się coraz głębiej w ciało słowiańskie.

Z siedmiuset „białych płaszczów” przodujących, jako wodzowie tej germanńskiej powodzi, zostało ledwie piętnastu. Czterdziestu przeszło tysięcy ciał leżało w wiekuistym śnie na onym krwawym boisku.

Rozliczne choragię, które w południe jeszcze powiewały nad niezmiernym wojskiem krzyżackim, wpadły wszystkie w krwawe i zwycięskie ręce Polaków. Nieostała, nie ocaliła się ani jedna i oto rzucali je teraz polscy i litewscy rycerze pod nogi Jagiełły, który wznosząc pobożnie oczy ku niebu powtarzał wzruszonym głosem: „Bóg tak chciał!” Stawiano też przed majestatem pana przednieszych jeńców. Abdank Skarbek z Górz przywiódł szcześcińskiego księcia Kazimierza, Trochnowskiego, rycerza czeskiego, księcia na Oleśnicy Konrada, a Przepełko Kopidłowski, herbu Dryja, mblejący z ran Jerzego Gersdorfa, który pod chorągwiami św. Jerzego wszystkim gościom rycerskim przywodził.

Dwadzieścia dwa narody uczestniczyły w tej walce Zakon przeciwko Polakom, a teraz pisarze królewscy spisywali jeńców, którzy klękając przed majestatem błagali o miłosierdzie i o powrót za okupem do domu.

Cała armia krzyżacka przestała istnieć. Pogoń polska zdobyła też ogromny obóz krzyżacki, a w nim, prócz niedobitków, nieprzeliczoną ilość wozów wyławianych pętami na Polaków i winem przygotowanym na wielką ucztę po zwycięstwie.

\* \* \*

Słońce chyliło się ku zachodowi. Spadł krótki, obfito deszcz i potłumił kurzawę. Król, Witold i Zyn-dram z Maszkowic gotowali się właśnie zjechać na pobicowisko, gdy poczęto zwozić przed nich ciała poległych wodzów. Litwini przynieśli skute sulicami, pokryte kurzem i posoką ciało wielkiego mistrza Ulryka von Jungingen i położyli je przed królem, a ów weschnął żałosnie i spoglądając na ogromne zwłoki leżące na wzak na ziemi, rzekł:

— Oto jest ten, który jeszcze dziś rano mniemał się być wyższym nad wszystkie mocarze świata.

Za czym lzy poczęły mu spływać jak perły po policzkach i po chwili ożwały się znowu:

— Ale że śmiercią walecznych poległ, przeto sławić będziem jego mostwo i godnym chrześcijańskim uczcimy go pogrzebem.

Jakoż zaraz wydał rozkaz, by ciało obmyto staranie w jeziorze, by przybrano je w piękne szaty i przysłonięto, nim trumna będzie gotowa, zakonnym płaszczem.

Tymczasem przynoszono coraz nowe zwłoki, które rozpoznawali jeńcy. Przyniesiono wielkiego komtura Kunona Lichtensteina, z gardłem okropnie mizerkordią rozciętym, i marszałka Zakonu Fryderyka Wallenroda, i wielkiego szatana, grafa Alberta Szwarcberga, i wielkiego skarbnika Tomasza Mercheima, i grafa Wendego, który legł z ręki Powaty z Taczewa, i przeszło sześćset ciał znakomitych komturów i braci. Czeladź kładła ich jednego przy drugim, a oni leżeli na kształt zrąbanych pni, ze zwróconymi ku niebu i białymi jak ich płaszcz twarzami, z otwartymi szklanymi oczyma, w których zastygnął gniew, duma, wściekłość bojowa i przerażenie.

Nad ich głowami pozatykano zdobytą chorągwie — wszystkie! Wieczorny powiew to zwijał, to rozwijał barwne płotna, one zaś szumiły jakoby do snu poległy. Z dala pod zorzą widać było oddziały litewskie ciągnące zdobytą armaty, których po raz pierwszy użyli Krzyżacy w bitwie polnej, ale które nie przyczyniły żadnej szkody zwycięzcom.

Na wzgórzu koło króla skupili się najwięksi rycerze i dysząc utrudzonymi piersiami spoglądali na te chorągwie i na te trupy leżące u ich stóp, jak spooglądają uznojeni żeńcy na zjęte i powiązane snopy. Cieki był dzień i straszny plon tego zniwa, ale oto nadchodził wielki, Boży, radosny wieczór.

Wiecz niezmiernie szczęście rozjaśniło twarze zwycięzów, bo rozumieli wszyscy, że to był wieczór kładący koniec nędzy i trudom nie tylko dnia tego, ale całych stuleci.

A król, chociaż zdawał sobie sprawę z ogromu kleski, jednakże patrzył jakby w zdumieniu przed siebie i w końcu spytał:

— Zali cały Zakon tu leży?

Na to podkanclerzy Mikołaj, który znał przepowiednie św. Brygidy, rzekł:

— Nadszedł czas, iż wyłamane są ich zęby i odcięta jest ich ręka prawia!!!

Po czym podniósł dłoń i począł żegnać nie tylko tych, którzy leżeli najbliżej, ale i całe pole między Grunwaldem a Tannenbergiem. W jaskrawym od blasku zorzy i oczyszczonym przez deszcz powietrzu widać było doskonale, dymiące, krwawe pobicowisko, zjezione ułamkami włóczni, rohatyn, kos, stosami trupów końskich i ludzkich, wśród których sterczały do góry martwe ręce, nogi, kopyta — i ciągnęło się owo żałosne pole śmierci z dziesiątkami tysięcy ciał dalej, niż wzrok mógł sięgnąć.

Czeladź uwijała się na tym niezmiernym cmentarzysku zbierając broń i zdejmując zbroje poległych.

A w górze, na rumianym niebie, wicherzyły się już i zatacały koła stada wron, kruków i orłów, kracząc i radując się rozgłośnie na widok żaru.

I nie tylko przeniewierczy Zakon krzyżacki leżał otw pokotem u stóp króla, ale cała potęga niemiecka zalewająca dotychczas jak fala nieszczęsne krainy słowiańskie rozbiła się w tym dniu odkupienia o piersi polskie.

(dokończenie na str. 1)



## GDZIE SIE PODZIAŁY KRZYŻACKIE CHORĄGWIE

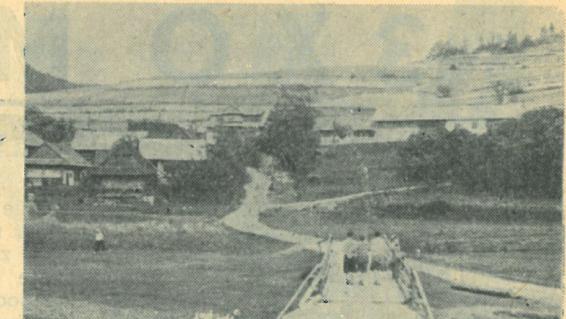
Chorągwie krzyżackie zdobytą pod Grunwaldem ozdabiali kaplicę połową Władysława Jagiełły aż do 25 listopada 1411 roku, kiedy król procesjonalnie odwiedził kościół na Skalce, a następnie katedrę na Wawelu, gdzie chorągwie zawieszono w kaplicy św. Stanisława. Wisiały tam jeszcze w XVI wieku. Widział je Bartosz Paprocki i opisał w swoich „Herbach”. Widział je jeszcze około 1597 roku okryte kurzem Joachim Bielski.

Co stało się potem z chorągwiami krzyżackimi? Długi czas panowało prze-

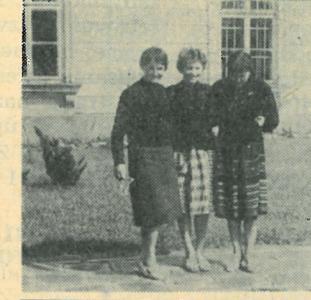
konanie, że doczekały one najazu szwedzkiego, ale go nie przetrwały. Zaczęły się w tej sprawie wątpliwości dopiero przed kilku laty, kiedy francuskie czasopismo „Revue Internationale d’Histoire Militaire” (Międzynarodowy Przegląd Historii Wojskowości, rok 1955, str. 14) w artykule poświęconym wojskowo-historycznemu muzeum w Wiedniu zamieściło zaskakującą informację. Autor, opisując poszczególne działy tego muzeum, założonego przez Marię Teresę, pisze:

W roku 1797 zostały przewiezione pochodzące z kaplicy św. Stanisława w katedrze wawelskiej zagubione dziś resztki chorągwii zdobytych przez Polaków w bitwie pod Tannenberg 1410 r. Powodem tego zarządzenia było złożenie przez powstańców, którzy przeszli na terytorium austriackie, chorągwi w jakimś kościele wschodnio-galiczkim.

Pozostaje nie wyjaśnione do dziś, co się stało z reszkami chorągwii krzyżackich, o których wspomina autor francuski.



1. Toho roku v Oravke bolo veľa rekreantov.  
2. Nie sú skutočne pekné naše učiteľky?



3. Členovia jednej z najlepszych dychových hudieb na Spiši z Lapsz Nižnych.  
4. Richtár Ján Czajka z Falsztyna pri domácej práci.

5—7. Pohľadnice z Lapsz Nižnych a Podwilka.



VYZNAMENANIE PRE PREDSEDU ÚV SPOLOČNOSTI.

CELOŠTÁTNÝ VÝBOR JEDNOTY NÁRODNÉJ FRONTY PRIZNAL PREDSEDOVI ÚV KULTÚRNO-SOCIÁLNEJ SPOLOČNOSTI ČECHOV A SLOVÁKOV V POLSKU, ADAMOVÍ ČHALUPCOVÍ SLÁVNOSTNÉ VYZNAMENANIE — PAMÄTNÚ GRUNWALDSKÚ MEDAILU, KTORÚ VEDLA REPRODUKUJEME.



Dla czytelników, którzy nadeślą największą liczbę prenumeratorów "ŽIVOTA" na 1961 rok redakcja przeznacza

- dla czytelnika — ROWER ZAGRANICZNY,
- dla listonosza — ROWER IMPORTOWANY,
- dla ucznia lub uczennicy — ROWER MŁODZIEŻOWY,
- dla uczestnika konkursu kobiety — ROWER DAMSKI.

Wśród osób, które w przewidzianym terminie użyskają przynajmniej 15 prenumeratorów "ŽIVOTA" na cały rok 1961 rozlosowanych zostanie wiele cennych nagród.

1. Rower
2. Aparat fotograficzny
3. Radio baterijne
4. Radio turystyczne
5. Zegarek damski
6. Zegarek męski
7. Zegarek młodzieżowy
8. Wózek dziecięcy
9. Teczka aktówka
10. Komplet garnków
11. Kupon na sukienkę
12. Rękawiczki
13. Płaszcz od deszczu
14. Buty damskie
15. Buty męskie
16. Buty dziecięce
17. Firanki
18. Piłka do siatkówki
19. Piłka nożna
20. Narty
21. Dysk
22. Skafander narciarski
23. Żelazko elektryczne
24. Patefon walizkowy
25. Plug
26. Komplet bielizny damska
27. Koszula męska
28. Pończochy damskie
29. Wieczne pióro
30. Żelazko do prasowania
31. Maszynka do mięsa
32. Łyżki, widelce, noże (komplet)

oraz 50 wartościowych nagród książkowych.

33. Fartuch nylonowy
34. Obrus nylonowy
35. Kupon kretonu
36. Walizka
37. Torebka damska
38. Portmonetka
39. Kapelusz
40. Komplet szkłanek
41. Serwis do kawy
42. Parasolka
43. Oszczep
44. Rower dla dziecka
45. Wyżymaczka
46. Ceramika słowacka
47. Popielniczki (komplet)
48. Wiadro
49. Skarpety męskie
50. Spodnie męskie

# 3 X O MESIACI

1. PRECO JE K NAM MESIAC OBRAVENY STALE TOU ISTOU POLOVICOU?

Ako je známe, Mesiac nám ukazuje stále tú istú polovicu svojho povrchu. Takému prípadu, kedy teleso sa otočí okolo svojej osi práve za tú istú dobu, za ktorú obehná okolo svojho centrálneho tele-sa hovoríme viazaná rotácia. Domnievame sa, že viazaná rotácia Mesiaca vznikla pozvolna trvalým pôsobením Zeme v dobách, kedy pod povrcho-m Mesiaca bolo ešte teku-té jadro. Zemská príťažlosť vyvolávala príliv a odлив práve tak, ako Mesiac vyvoláva príliv a odлив v zemských mo-

riach. Pretože tekutosť jadra Mesiaca bola malá a pri tuhnutí sa ešte zmenšovala, pre-miestňovanie hmoty v prili-vovej vlnie pod povrcho-m Mesiaca zabrzdovalo jeho pôvodné otáčanie, až sa toto otáčanie úplne zastavilo. Mesiac k nám zostal navždy obrátený jednou polovicou. Nie je bez zaujímavosti, že teoretické vyšetrovanie tzv. fyzikálnej li-bracie Mesiaca, t.j. mierneho kolísania Mesiaca zo strany na stranu naznačuje, že Mesiac nie je úplne guľatý, ale vo smere k Zemi je pretiahnutý asi o 1 km. Toto pre-

tiahnutie by mohla byť stuhlá prílivová vlna.

V tejto súvislosti treba po-znamenať, že Mesiac vracia Zemi jej pôsobenie a prílivom, ktorý vyvoláva v zemských moriach, spomaľuje otáčanie Zeme. To má za následok, že deň, ktorý dnes trvá 24 hodín, sa zvoľna predĺžuje. Toto pre-dlžovanie, na prvý pohľad si cez celkom nepatrne, povedie k tomu, že v nedalekej bu-dúcnosti jedno otočenie Zeme okolo jej osi bude trvať tak dlho, ako obecná doba Mesia-ca, to znamená, jeden budúci deň bude trvať 29 dnešných dní.

2. HOVORÍ SA O MESIAČNÝCH MORIACH, ALE SÚČASNE SA TVRDÍ, ŽE NA MESIACI NIE JE VODA. ČO JE SPRÁVNE?

Pri pohľade na Mesiac vo-lným okom vidíme na jeho povrchu veľké plochy. Pri po-zorovaní dalekohľadom je ná-padný ich hladký povrch — na rozdiel od ostatného povr-chu, ktorý je rozbrázděny pohoriama a krátermi. Starí pozorovatelia sa preto domnie-vali, že tieto tmavé hladké miesta sú moria a preto ich tak pomenovali (mare = mo-re). Avšak už pozorovania v 17. storočí ukázali, že sú to

pevné útvary, kde po vode nie je ani stopy. Napriek tomu niektorí učenci verili, že sú to aspoň dná vyschlých morí. Ani tento názor nie je správny. Mesiace moria sú rozlahé roviny obdobné pozemským púšťam. Označenie more sa zachováva len ako historický názov.

O neprítomnosti vody na Mesiaci svedčí jednak pria-me pozorovanie dalekohľadom (žiadny zrkadlový odraz slnečného svetla na „moriach“),

žiadne pobrežné zjavy ako je morský príboj), jednak mera-nie teploty na povrcho Mesiaca (pri dennej teplote nad 100 stupňov C by sa musela voda vypariť a dať vznik oblakom). Teoretické úvahy ukazujú, že Mesiac ani nemá takú príťažlivosť, aby si vodnú paru u-držal a keby aj mal vodu, mu-sela by sa rýchlo vypariť a zmiznúť. Tvrdíme preto s ur-čitosťou, že na Mesiaci voda nie je.

3. Z ČOHU SA SKLADÁ MESAČNÝ POVRCH, KEĎ JE TAKÝ BIELY?

Bielosť mesačného povrchu je len optický klam, ktorý vzniká preto, že Mesiac vidíme v noci, keď je okolo nás tma. Keby ste však niekedy videli Mesiac na dennej ob-lohe (a je možno vidieť), bu-dete prekvapení jeho nená-padnosťou: svieti tak slabo, že ho takmer prehliadnete. Pre-že mesačné svetlo je odrazeným svetlom slnečným (Mesiac nemá vlastného svetla!),

vieme vypočítať, koľko svetla zo Slnka na Mesiac dopadá a vieme zmerať kolko sa odráža. Výsledok je dosť prekvapujúci: biely povrch Mesiaca je v skutočnosti veľmi šedý, lebo odráža len 7 percent dopada-júceho svetla. To sa dá pri-rovnáť k tmavým zemským horninám, ako sú čadicové lávy alebo šedé hliny. Tým ovšem nie je povedané, že me-sačný povrch sa skladá z tých-

to látok, ale rozbor mesačného svetla prevedený polarimetricky naznačuje, že hornaté krajiny Mesiaca sa podo-bajú vulkanickým horninám a mesačné moria čadicovým lá-vam.

V každom prípade treba však odmietnuť predstavu o bielom sádrovom povrcho Mesiaca, alebo dokonca fan-tastickú hypotézu o Mesiaci z ľadu a snehu.

**MIGHAL ZOSČENKO**

## OPERÁCIA

Táto malá smutná udalosť sa prihodila sú-druhovi Peťkovi Debnovovi. Vlastne, ono sa to len tak povie — malá. Skoro ho zarezali. Pri operácii.

Po pravde však bolo do toho ďaleko, do-konca až veľmi ďaleko do toho zarezania. A ani Peťka nie je taký človek, aby sa dal len tak ľahko z ničoho nič zarezať. Úprimne povedané, nie je to taký človek. No stihla ho predsa len neprijemná vec.

Hoci, ako povedal pravdu, nič takého strašného sa vlastne nestalo. Jednoducho nemohol s tým počítať. Neprišlo mu to na um. Nie div, ved' išiel na operáciu po prvý raz. Ne-mal ešte nijaké skúsenosti.

Bolo to takto. Vyholil sa Peťkovi na oku jačmeň. Horné viečko na pravom oku mu začalo postupne napucháť. A za tri roky na-puchlo ako päť.

Vybral sa teda Peťka Debnov na kliniku. Tam ho prijala mladá lekárka, taká zaují-mavá osôbka.

Nuž a táto lekárka mu hovorí:

— Ako chcete, keď chcete — môžeme re-zaf. Ale môžete chodiť aj tak. Nie je to smrteľná choroba. Niektorí ľudia, ktorým nezáleží na zovnajšku, si celkom ľahko pri-vykňu na takúto opuchlinu.

Ale Peťko sa predsa rozhodol podrobīť operáciu.

Tak mu lekárka prikázala, aby prišiel na druhý deň.

Na druhý deň Peťka Debnov chcel zabe-hnúť na operáciu hned po práci. Ale potom si pomyslel:

— I ked' tu ide o oko — o vonkajší orgán a operácia nie je vnútorná, ale čert sa v nich vyzná, aby mi nebodaj nekázali vyzliecť sa. Medicína je potvorská vec. Ozaj, nemal by som skočiť domov prezliecť si košeľu?

Peťka zaskočil domov.

Tá lekárka bola predsa taká mladá: Peťka by sa náramne rád pred ňou blysol — reku,

i keď oblek nie je veľmi elegantný, ale zato košeľa, nech sa páči pozrieť, pravý popelín.

Slovom Peťka chcel byť pripravený na všetky eventuality.

Zabehol domov. Obliekol si čistú košeľu. Krk si vyumýval, ruky oplákol pod vodo-vodom. Fúziky si hore vykrútil a šiel.

Lekárka mu hovorí:

— Toto je operačný stôl. Toto je lanceta. Toto je váš jačmeň. Hned vám to všetko urobím. Vyzujte si čižmy a tahnite si na ope-račný stôl.

Peťka zdúpnel.

„To som si teda vobec nemýslel, že si bu-dem vyzúvať čižmy. To je patália. Ponožky nemám práve najčistejšie.“

Začal si Petka Debnov predsa len vyzlie-kať sako, aby — tak povediac — využil ostatné nedostatky.

Lekárka mu hovorí:

— Sako nechajte tak. Nie ste v hoteli. Vy-zujte si len čižmy. Chopil sa Peťko čižiem a hovorí:

— Vôbec som netušil, súdružka doktorka, že si budem musieť tahnúť. Mám očnú cho-robu, hore, vonkoncom som nemyslel. Koše-lu som si, súdružka doktorka, vymenil, ale ostatného som sa s prepáčením, ani nedotkol. Preto si ho nehodno všímať pri operácii.

Lekárka mu na to:

— No len chytró. Čas sú peniaze.

A sama sa cez zuby smeje.

Tak mu aj rezala oko. Reže a smeje sa. Po-zrie na nohu a priam sa dusí smiehom. Až sa jej ruka trasie.

A mohla ho celkom zarezať svojou trasúcou sa rukou.

Azda možno ľudský život vystaviť takému nebezpečiu?

Operácia sa však skončila šťastne. A Peťka už nemá na oku opuchlinu.

Ale ponožky iste teraz nosí čistejšie.

## 3 HVIEZDY

a 6 tvári vo filme

,DRÁMA V ZRKADLE"

V románe Marcela Haedricha „Dráma v zrka-dle“ nachádza sa 6 hrdinov. Ale vo filme podľa tohto románu vystačili tria herci. Každý hrá predstaviteľa vyšších vrstiev i predstaviteľa proletariátu. Ako si herci a režisér poradili s fažkými situáciami vidíme na obrázku.



1. Juliette Greco ako Florence, neverná žena istého slávneho advokáta nosí paruku a šaty v štýle Givenchi. V úlohe Eponina, zamilova-nej a zločinnej robotníčky, stačilo, keď si skrá-tila svoju nádhernú frizúru.



2. Brodford Dillman hrá vo filme robotníka, spoluviníka Eponina a súčasne mladého advokáta, jej obrancu. „Proletarizuje sa“ tak, že si onduľuje vlasy a do nosa a do úst vkladá gu-menné tampony.



3. Orson Wells hrá ožranu Hugolínu a zároveň známeho odvokáta. Pre tieto dve role potrebuje dva falosné nosy.

# ARANKA

— Ššš... Ššš... — šušfala sekierka, topoľ nariekal, triesky lietali, kôň sa pásol. Šuhaj vedel, že slnce strašne praží a že šiesti dívavú sa, zatiaľ, čo on pracuje. Pre dievča, pre Aranku. Ale v skutočnosti ani nie preto, ale iba kým nezoženie dohromady päťdesiat pengö, kým nepredá sedliakom koryta za tolko peňáz, aby si mohol kúpiť voz, koňa a plachtu. Sekeru má, ale nuž cigánsky řuhaj sa nemôže číniť na jedno obyčajné porisko sekery?

Hradská sa skrúcala za hrádzou, ale toto už nebola cesta iba pre pánov, ale pre všetkých: pánov, sedliakov, Cigánov. Aranka pásala na hrádzu tú mrcinu, čo ju volali koňom, kôň sa s pásol deň, čo deň. Aranka, spievala a pomaly kráčala za koňom alebo pred ním, to v hrádzu, to po brehu. Niekdaj potiahla ohľávku smerom k pracujúcemu řuhajovi, postávala v tóni a počúvala kresanie sekery. Trieska za trieskou a zase trieska. Ked letela popri nej, s chichotom vystrela po nej ruku. Nemala na sebe odiate nič len biedny župan, ktorý dostala kedysi od farárky v ďalekej dedine. Pekný, strakatý župan. Plný kvetov. Ale aj ten bol roztrhaný na jednom kolene. Mala veľmi čierne vlasy, úžasne čierne, ako v jeseň o polnocu vyvrátený komín, ale ešte aj od neho čiernejšie, ak je to možné. Mala ich zapletené, ale predsa ich nemala, lebo jednostaj viseli v rozputstenných vrkočoch. Oči, tie boli ešte čiernejšie. Bezodná hľbka bola v týchto očiach, akási bezhraničná hľbka — kto by mohol vedieť, čo môže byť vnútri a čo za touto hľbkou? Nikto to nemohol vedieť. Tak, ako že to ani mladý řuhaj nevedel a vedel len to, cítil s otriasajúcou nádherou, že dostal závrat z tejto hľbky. Nech praží slnce, nech praží sto slnč, on pracuje za túto nádheru, no a za päťdesiat pengö.

V horúčave sa po ceste približoval osamelý chlap. Starena čosi zakričala dievča, súriač, vyhrážajúc. Aranka poplašená mykala za sebou ohľávku, sadla na kraj priekopy. Naprávala si koleno na svojom odevu, aby mohla v pravý čas vyskočiť. Osamelý vandrovník šiel, prichádzal bližie s kapsou na boku, s palicou v ruke. Obzrel sa na pravo-naľavo, ako majú vo zvyku sedliaci, keď idú voľakde na svoj chotár. Obdivoval cigánsky tábor, drevo, z ktorého lietali triesky na všetky strany. Ked došiel k mladej Cigánke tá vyskočila a prebehla cez hrádzu.

— Dajúže nám voľačo, gazdžičko, — hovorila a vystieraťa dľa pred sedliakom. Kôň pokojne obdivoval dievča a sedliaka, s visiacou ohľávkou bol už privyknutý na takéto veci.

Starý sedliak si zarazený strhol čiapku do čela:

— Ej, bisťu, ale si švára, čertovské plemeno... čo ti ja mám dať, he?

— Ved' ťa už len voľačo nájde v tej kapse...

— Neješt voľaké ždochliatko, gaždičko? — tlačila sa dopredu o pár krokov stariga.

— Hm... Keby aj bolo nuž vari len nenesiem zdochlinu so sebou na chrbe, he? — povedal chlap, ale potom si znova prezrel mladú Cigánku. To už teda hej. Len keby aspoň mal vo vrecku niekoľko filierov... ale či má sedliak peňáz? Čerta!

— No, vedže už dajú voľačo, no, — pobádala ho ďalej Aranka.

— Nemám nič inšo, len kúsok chleba a tvarohu, — hanbivo vrazil vandrovník a hrabkal sa v kapse.

— Vela? — ohmátavalo dievča kapusu.

— Nuž, ved'... je čosi... — a vytiahol paklík.

Dievča sa tak hodilo na paklík ako jastrab, a frčalo s ním cez hrádzu. Chlap, tvaroh ju už ďalej nezaujimali. Urobila si svoje, na čo ju nútili mater, otec — tento môže ísť a ďalší prísť. Už sa jej protivia tátu robota, hnušila sa jej, voľačo udrel do nej od tých čias, čo bol na nej farárkin biedny župan. Ktorému decko pribehlo k nej z tábora, prevzalo korist a s triumfom ju nieslo starene. Lebo takto žili Cigáni, kočovní korytári.

Sedliak sa s rumennou tvárou pozeral na dievča, letiaci triesky, blyšťavú sekuru, na všetko, všetko, potom kráčal ďalej. Myšiel na to, že je to pekná Cigánka, to sa musí nechať. Ale keby sa bola aspoň podávala za podarúnek.

Nad pustou rozlievalo slnce páliace lúče, starena rozdeľovala tvaroh, vajda fajčil fajku veľmi sa otravujúc, a unudený sa zvrátil pri koryte. Deti šantili, Aranka schytala ohľávku, pozerala na řuhaja a mykala na to, kedy bude už pohromade päťdesiat pengö? Kedy už nebude treba čakať vandrovníkov, stať si na cestu; teraz už aj plakala, lebo toto už viacej nechcela robiť. Sú, čo dať, ale sú aj takí, čo povedia niečo mrzke... nijako nie je toto dobre. Ale len raz, jediný raz pustila ďalej osamelého človeka a keby tu neboli mladý řuhaj, boli by ju na smrť dobili.

— Aranka, spievaj! — kričal starec, lebo sa veľmi nudil. Ani koryto sa samo od seba nekolembá, len tak pre nič za nič.

Aranka fahala koňa za sebou, pohla sa k řuhajovi a na puste zazvučala pieseň...

V ten deň popoludní pustila s prázdnymi rukami jedno auto a zato potom mrzko dostala. Už len tak, jazykom, lebo řuhaj nedovolil, aby ju udrel. Sekera sa mu nebezpečne obracala v rukách.

Starena povedala, že keď ešte raz také niečo správí, zaraz jej oči vykole. Či vraj má srdece pustiť takýchto dráhých, fajnových panských ľudí? Na to mládenec odpovedal, že keď Aranke vykole oči, on zahluší celú bandu. S touto sekero, hľa. Jemu je to už jedno, on to môže urobiť, nie je ani malý ani veľký. Len toto má, tieto dve hľboké dievčenské oči...

Potom jedli. A pri jedení sú Cigáni pokojamilovní.

Ale na druhý deň, sotva obkolesili hrniec na ohni, sotva řuhaj vymeral korytá z kmeňa zoťatého stromu, zjavilo sa na zákrute obrovské auto, letiace, rastúce.

— Aranka! Chytro, chytro! — dirigovala stariga.

— Ja nejdem, ja nepôjdem viacej! — kričala Aranka a od zlosti si zahryzla do päste.

— Eaťa, vari si sa zbesnela? — vrieskala stariga a schytala drúk. Aranka utekala k řuhajovi a prosila ho:

— Miško, nepusť ma. Nepúšťaj ma k autu, Miško. Ja sa bojím auta, Miško.

Miško ticho počítal a medzitým pozoroval bližiace sa auto. Teraz má dvadsaťdeväť pengö. K tomu ešte treba celá kopa. Kedy bude z toho päťdesiat? Raz musí byť bezpodmienečne päťdesiat... Povedal:

— Len hybaj, Aranka. Auto ešte nezjedlo nikoho. A potom, veď som tu ja, neboj sa. — V rameňach vystlaných obrovskými svalmi držal vysoko svoju sekuru.

Aranka išla so sklonenou hlavou. Jej oči teraz neboli hľboké, ba mala ich také, ani čoby nimi nehľadela. Nehľadela nikde, len išla. Zastala na kraj násypu, nemo vystrela ruku a čakala. Hučiac približovalo sa auto, voľakto sa z neho vyklonil, nie, to nevidela, videla len to, že jej z auta letí pred nohy pol dyne. Potom odrčalo. Sice akoby bolo na chvíľu zastalo. Čudne sa divala na puknutú dyňu, na prach, na svoj odev, na koleno, postriekáň šľavou z dyne, ani krvou, čerstvo tečúcou krvou. Na prachu, na župane, na kolene. Alebo naopak. Už je to tak jedno. Stará kliaľa, v zlosti vyzauškovala parobka, vajda dudral, medziňím povedal aj to, že aj Aranka nekaňavná, a zapálil si. Lahol si do koryta.

Dievčatá sú niekedy veru ozaj také čudné, či už sú Cigánky alebo nie. Zato, že auto ani nezastalo. Zato, že mu padaromnici išla v ústrety. Už vedela, že keby teraz prišlo ešte jedno, bola by mu išla oproti naprostred cesty. Just, už len zato. Prečo „už len zato“ nie, to si Aranka dôkladne nepremyslela. Bola dievča, pekné dievča, stvorené na to, aby ju život jadal v náručí, a veľmi ju mrzelo, že jej vystúpenie nemá väčšiu cenu ako kus vhodnejšej dyne.

Večer za kričkami povedala řuhajovi:

— Ty raz zle pochodiš s týmito autami, Miško.

— Miško, mladý Cigán, zdesený chytí dievča za ústa.

— Nepovedz to nikdy viac. Také niečo nikdy nepovedz...

Vajda držal v ruke sekuru, mladý Cigán tľkol po nej drúkom, starena a deti zbierali triesky; ešte dnes ich predajú v dedine. Aranka pásala koňa, ešte bola ospalivá. Ospanlivý bol kôň i dievča, bez vôle chytala ohľávku, bez vôle žral svoju riedku trávičku. Teraz bolo ticho, nespievala. Bicyklista išiel po ceste, od neho dostala cigaretu, fajčila ju, kým prišla k řuhajovi, potom mu ju podala. Nech ju dofajči.

Nato prišiel iný chlap, na voze. Od neho dostala hlávku kapusty, sadla si na zem, v lone si skrúcala kapustu, pčaplápkala ju, hrala sa s ňou ako diefa. Či je len čudná takáto kapustná hlávka!

— Aranka! Aranka! — kričala starena a tak stála s rozprestretými rukami v hromade triesok, ani čoby sama dobrovoľne išla na hranicu dať sa upáliť. Ale v tejto chvíli sa zjavilo auto na zákrute.

Aranka sa zdrobená dívala do diaľky, teraz musí znova vyjsť na hradskú a či dajú alebo nie: prosí. Modlikat. Farárkin roztrhanutý župan jej pálil koleno ako oheň. Že aj toto musí byť preto také rozdriapané. Alebo ani nie

preto, ale pre päťdesiat pengö. Pre jedného koňa, pre jednu plachtu, pre jeden voz. Alebo ešte skôr: pre jedného řuhaju. Nuž teda, kolkože by bolo treba pre druhého řuhaju? Jej oči hľadali řuhajove oči, ale ten sa ani nepozrel, ale rúbal do rozpoleného topola, pre jedno dievča, pre jednu plachtu, koňa, voz, pre päťdesiat pengö. Starena znovu kričala, vajda dudral, ale Aranka preskočila hrádzu, a zastala naprostriedku cesty. Nie na kraji ako včera a predtým, ako vždy, ale naprostriedku. A rozpála ruky, ako by bola veľkou korišťou na nedokončenej hradskej.

Ostatné sa potom zbehlo tak neuveriteľne rýchlo, ako zjavenie. Alebo ako prízrak.

Řuhajova sekera ostala vo vzduchu a on tam stál ohromený hrózou, lebo videl na vlastné oči, ako Aranka stojí s rozpätými rukami, ó, so svojimi dráhymi rukami pred rútiacim sa autom. Auto so škripotom zastalo sotva na dva kroky pre riou, pomaly sa strácal prach a zjavili sa dvere, jeden pán, ó, an jeden pan vyskočil s auta. Potom pristúpil k dievča. Potom hovoril. Ako hovoril, ticho sa spúšťali Arankine zdvihnuté ruky ako krídla vtáčata. Krídla poraneného, udretého vtáčata. Pan z auta hovoril, hovoril, Aranka sa smiala, jej zvonivý smiech naplnil celé pole, ó, ten smiech. Potom si rýchlo sedla do auta, jeden za druhým, ale možno je den vedľa druhého.

Šuhaj išiel za autom s revom, so zodvihnutou sekero, ale motor zahučal, auto sa rozbehlo, clivločku, a cesta sa načisto vyhupla spod neho. Lomoz, hukot, more prachu. Keď to pominulo, topole akoby rýchlejšie řušili lístom.

Vajda, stariga, deti, parobci nelali schopní slova, len otvárali ústa. Myseli si, že Aranka uniesol niekto do neba alebo do pekla. Len vtedy zrevali naráz a jednotne, keď sa mladý Cigán s krvou poobehnutým očami, ale s blyskačou sekero rozohnával na nich.

— Koho mám zabiť — reval a zuby mu diktali.

Ale nebolo koho, lebo vsetci sa rozhľali do pola a každý iný smerom, Každý si našiel svoju osobitnú cestu, behali a vrieskali. Stariga si sedla na ďaleký hrbolec a jajkala. Vajda s parobkom pobehúvali sem a tam, len voz stál v očakávaní, s roztvoreným brlohom mlčanlivovo. A plachta ako šiator vedla voza. A potom kôň. Na hrádzi.

Vietor nadúval jednu stranu plachty, takže tá akoby bola niečo živé, žijúce, vedľ mladý Cigán nevedel, že vo veľkom nebezpečenstve bezduché veci ožijú a to, čo má ducha, stane sa bezcitným. Len krútil očami dokola, jednostaj hovoriac: „Koho mám zabiť?“ — a zafal sekero do plachty. Potom do voza. Plachta zaplakala, voz zaprasíval a zavŕzgal. Bil a rúbal. Prebrodil sa stohom handárom, zastal pred skormútym koňom a znova zafal. Raz, jediný raz. Do čela.

Kôň s ponosou roztvoril tlamu, ale neozval sa. Nemo sa zrútil na bok.

Mladý Cigán sa zadíval na pustu a na svoje ničivé dieľo: bol veľmi sám. Sám ako taký, čo ostal človekom, čo cití, čo voľačo robí a vidí. Sadol si na trávu vedľa nemého koňa... zložil sekero jemne, pozorne, hlavu sklonil do dlani a začal plakat.



## OBRÁZKY ZO SPÍSA

1. Krajan Ján Piontek z Niedzicy-Zamku.
2. Predseda Miestnej skupiny Spoločnosti z Jurgova.
3. Na Falsztynských lúkach.
4. Plušynský Valent, najstarší člen a vedúci dychovej hudby v Jurgove.
5. Gil Mária z Jurgova.

**H**ypnóza bola známa — ba sa aj používala — už v dočas významne dŕžavach. V starom Egypťe a v starovekom Grécku používali kňazi hypnotické stavov pre mystické účely a považovali ich za prejavu bohov. Niektorí lekári (Asklepios) prevádzali hypnózu aj pre liečebné ciele a podarilo sa im vyliečiť niektoré choroby.

V stredoveku záujem o hypnózu veľmi ochabol a objavil sa znova až v období renesancie. Vtedajšie snahy spájať tieto javy s tzv. problémami špiritizmu, živočíšneho magnetizmu a životného fluida boli hlavnou závadou pri poznávaní pravej podstaty hypnózy. V 19. storočí sa vedeckým výkladom hypnózy a jej použitím v praxi zaobrali mnohí učenci. Anglický chirurg Braid používa hypnózu pri liečení mnohých chorôb a v chirurgickej anestézii jej dáva pomenovanie, pod ktorým ju poznáme aj dnes (hypnóza znamená po grécky spánok). Na konci tohto istého storočia prevádzali neurológovia a psychiatrii v rôznych krajinách výskumy, ktoré sledovali cieľ uplatniť hypnotické stavov na klinikách (Charcot, Bernheim).

K rozvoju teórie i praxe v odbore hypnózy významne prispeli ruskí a sovietski učenci. Boli to V. I. Danilevskij, ktorý prevádzal pokusy so zvieratmi, A. A. Tokarskij, ktorý používal hypnózu na psychiatrickej klinike, V. A. Bechtereiev, ktorý v roku 1880 zakladal experimentálne štúdium hypnózy a sugescie u ľudí a iní. Veľký fyziológ I. P. Pavlov objavil fyziologický základ hypnotických javov a dal vedecký podklad metóde slovnej sugescie a hypnotického spánku.

#### HYPNÓZA A SPÁNOK

Niekteré skutočnosti z priebehu hypnotického stavu sú dosť dobre známe. Keď sledujeme hypnotizovanú osobu, vidíme nápadnú podobnosť tohto stavu s prirodzeným. Pod vplyvom takýchto dojmov sa môžeme pýtať: stotožňuje sa hypnotický stav so spánkom? Odborné výskumy ukázali, že počas hypnotického spánku nastávajú mnohé fyziologické javy, ktoré sa podobajú javom prirodzeného spánku. V prvom i druhom prípade klesný tlak, dýchanie a tlkot srdca sa spomali, ďalej sa mení elektrická aktívita mozgu atď. Medzi hypnotickým stavom a prirodzeným spánkom sú určité rozdiely. Počas spánku je prerušené spojenie s okolitým prostredím, v hypnotickom stave sa toto spojenie udržia, i keď v obmedzenej miere.

Medzi uspatou osobou a hypnotizérom nastáva „vzťah podriadenosti“: hypnotizovaný počuje hlas hypnotizéra a prevádzka jeho rozkazy. Staršie pozorovania ukázali, že ani v prirodzenom spánku nenastáva vždy úplné oddelenie individua od prostredia. Známy je fakt, že matka dojčenca sa prebudí pri jeho najnepatrnejšom pohybe, zatiaľ čo iné zvuky, oveľa silnejšie, ju nemôžu prebudíti. To isté sa stáva aj mlynároví, ktorí sa prebudí, akonáhle začne mleč mlyn naprázdno, alebo vojenskému telefonistovi v poli, ktorý spí pri hrnote diel, ale ihneď sa prebudí, len čo zabzučí telefónny prístroj. Uvedené príklady dokazujú, že organizmus si udržiava určité spojenie s prostredím aj v spánku. Objektívnu existenciu týchto javov dokázal pokusmi I. P. Pavlov — u psa. Zvieratá sa prebudí zo spánku iba pri vzruchu, ktorý je podmienený výživou a spí ďalej aj pri vzruchu, ktorý je silnejší.

Počas spánku je celá mozgová kôra v stave difúznej inhibície (nečinnosti). Existujú niektoré zvláštne prípady (ako sú vyššie spomínané príklady), keď niektoré pásma mozgovej kôry si môžu podržať spojenie s okolitým svetom.

Môžeme tvrdiť, že prirodzený i hypnotický spánok majú v podstate za podklad tie isté fyziologické mechanizmy, ale s tým rozdielom, že hypnotický stav je vlastne čiastočným spánkom mozgovej kôry.



# HYPNÓZA

DOC. DR JANCU

Pavlov zistil, že jednou z hlavných podmienok, ktoré sú potrebné na hypnotizovanie zvierat, je dlhšie jednotvárne a rytmické pôsobenie slabých alebo stredných vzruchov.

Ďalej dokázal, že hypnóza sa dá vyvoliť aj cestou podmieneného reflexu. Veľmi zaujímavý je fakt, že bunky mozgovej kôry sa môžu uviesť do hypnotického stavu aj pomocou podmieneného reflexu. Preto sa nazývajú vzruchy, ktoré sú spojené s hypnotickými stavmi, vzruchmi hypnotickými. Význam hypnotických vzruchov je základnou vecou pre pochopenie hypnózy u človeka.

#### SLOVNÁ SUGESCIA

Je známe, že zvláštne miesto medzi hypnotickými javmi u človeka zaujíma tzv. slovná sugescia, tj. vyvolanie hypnózy slovami. Ako sa vyvolá takáto hypnóza? Stačí, aby lekár, ktorý prevádzka hypnózu, povedal potichu jednotvárnym hlasom, ale veliteľským (resp. rozkazujúcim) tónom: „Ste ospalý (-á-), víčka máte stále fažšie, máte unavené oči, ramená sú fažké, ide na vás spánok, oči sa zatvárajú a už ich nemôžete otvoriť zaspíte...“, aď., aby pacient skutočne upadol do hypnotického spánku.

Vynoruje sa otázka, ako je možné vyvoliť hypnózu prostredníctvom slov. Odpoveď dal I. P. Pavlov tým, že objavil, aký význam majú slová pre fyziologické procesy vôbec a akú

úlohu má slovo pri pôsobení na hypnózu zvlášť.

Slovo, ako ukázal I. P. Pavlov, znamená toľko, ako skutočný podmienky v rôznych ostatných vzruchach pôsobiace na zvieratá. Slokuje so všetkými vnútornými i vonkajšími prichádzajúcimi do mozgu a všetky ich okáže ich aj nahradí a preto môže spôsobiť tie mu ako príslušný vzruch. Teraz vidíme, prečo hypnóza je možná.

Vo svetle Pavlovovho učenia predávame hypnózu prečo hypnózu. Hypnotizovaná osoba „slepí“ podľa bodov, o ktorých sme už hovorili. Hypnotizér pôsobí prostredníctvom slov, ktorého rozkazy hypnotizovaná osoba poslúži. Môžeme tvrdiť, že slovná sugescia je významnou súčasťou hypnózy.

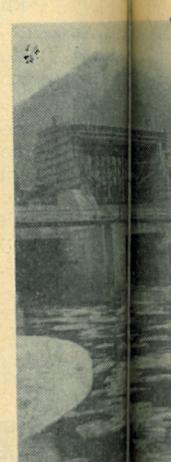
Odpor hypnotizovaného sa nedá zniesť a prevedú iba vtedy, ak nie sú vysporiadane mravnými názormi hypnózy. Nemožné prinútiť niekoho, aby prešiel významným deliktem alebo zločinom. Takéto rozhodnutie sa nesplní alebo znamená omezit pôsobenie hypnózy.

Pri Liptovskom Hrádku na Liptove pod Vysokými Tatrami, sa už dlhé veky spájajú dvaja bratia — Čierny a Biely Váh. Jeden bystrelší ako druhý. A spolu, v bratskom objati, hned ponize Hrádku, je z nich už silná rieka. Pozdĺž celého toku sa k nim prikmetujú potoky, riečky a rieky — Lubochianka, Orava, Turiec, Varínka, Rajčianka, Kysuca, ktoré Váh tak výdatne napájajú, že pri Kolárove, kde sa Váh snúbi s Malým Dunajom, s ktorým pri Komárne vtéká do Dunaja, je už veľkou riekom.

Váh, podľa starých nemeckých analógií nazývaný „Vagabundus“ — tulák, je odjakživa divoká rieka. Jezuita Samuel Timon napísal roku 1735 prvý spis o Váhu a nazval ho „Poznanie rieky Váhu“. Učený Matej Béla v svojej „Zemepisnej príručke Uherska“ z roku 1767 pri opise osady Freyšták (Hlohovec) piše: „...prudký Váh, ktorý tečie pri meste, ju veľmi zaplavuje a stále väčšie škody spôsobuje.“

Neplechy sa veru táto rieka narobila dosť. Keď v nej spod vrchov a kopcov Tatier, Oravy a Javoríkov obyčajne na jar bolo až prveľmi dosť vody, vyliala sa z brehov. Povodne si neraz vyžiadali aj ľudské obete. Pri veľkej povodni roku 1813 si Váh vyžiadal dvesto štyridsať ľudských životov. Naposledy sa Váh penivo rozbesnil minulý rok.

Taký bol Váh. Veky a veky lenivo, inokedy hurnom tiekol na juh. Ponajviac ho využívali plníci. Plavba po Váhu má bohatú história. Dolu Váhom sa dopravovalo najmä drevo. Šol dôvážaná z Wies-



liczky (Hali do I dala na loď — pln „solných tien“ ci však tu nebe

Naša domáca skej rieky, ktoré chádzajú v penzii prestávky — a nové v. Vč

SKROtený VAGABUNDUS

## POUŽITIE HYPNÓZY V LEKÁRSKEJ PRAXI

Zastavíme sa na chvíli pri niekoľkých problémoch, ktoré súvisia s použitím hypnózy v lekárstve. Mnohí sovietski učenci, ktorí sa opierali o Pavlovovo učenie (C. I. Platonov, F. P. Maporov a iní), zdôrazňovali význam hypnózy ako liečebnej metódy.

Ukázalo sa, že na prevádzkanie hypnózy nie sú potrebné neobvyčajné vlastnosti, ako je napríklad zvláštna sugestívna sila hypnotizéra. Hypnotický stav sa môže vyvolať pomerne ľahko, keď poznáme jeho fyziologický podklad a metódy, ktoré sa používajú na jeho vzbudenie. Dôkazom toho je použitie kolektívnej hypnózy (na liečenie), prostredníctvom magnetofónu, t.j. bez prítomnosti hypnotizéra. Túto metódu použil v Leningrade profesor Bulatov.

Na klinikách sa môže použiť hypnóza dvojakým spôsobom: predovšetkým môže poslužiť ako spánok na zotavenie (hypnoterapia). V tejto forme má za úlohu rozvinúť a zosilniť v mozgu chorého ochrannú inhibíciu (t.j. vlastne kľud pre odpočinok), čo umožňuje korekciu funkcie buniek v mozgovej kôre, ktorým hrozí zničenie vyčerpaním alebo predráždením. Použil sa trojáký druh zotavovacieho spánku: dlhší jednorázový, periodický (opakovany) a občasný. Vo všetkých prípadoch zavádzá spánok vyvolaný hypnózou rovnováhu do nervových procesov.

Za druhé sa môže použiť hypnóza na duševnú terapiu (psychotherapiu), ktorá sa prevádzka slovnou sugesciou v hypnóze (hypnopsychoterapia). Touto metódou sa dajú odstrániť niektoré patologické podmienené reflexy, ktoré sa vyskytujú pri duševných chorobách (niektoré myšlienky, obsesia čižne nutkáva neuróza, fobia respektívne chorobný strach) a nahradí inými zdravými reflexami.

Klinická prax ukazuje, že hypnózou sa dajú dosiahnuť dobré výsledky najmä pri poruchách funkcie nervovej sústavy, pri tzv. poruchách reakcií, pri neurózach (hystéria, neurastenia, psychastenia). Niekoľko sa dosahuju prekvapujúce výsledky pri bolestiach hlavy a u niektorých porúch reči na emocionálnom základe. Uvedieme príklad: chorá stratila po prudkom rozčulením hlas. Keď sa pokúšala hovoriť, pohybovala iba perami, ale nevydala ani hlások. Hypnotizovali ju a v tomto stave jej vsugerovali, že môže normálne rozprávať. Nariadili jej, aby počítala nahlas do dvadsiatich a aby sa prebudila pri čísle desať. Keď sa pri počítaní zobudila, mohla normálne používať hlas.

Hypnóza sa používa aj v chirurgickej praxi a v pôrodnictve, aby sa previedli bezbolestné menšie operácie. Niekoľko je hypnóza účinnou metódou pri liečení alkoholizmu, morfinizmu atď.

Niekoľko viedlo neoprávnené používanie, resp. zneužívanie hypnózy u niektorých normálnych alebo takmer normálnych individuov ku vzniku neprirodenej túžby byť hypnotizovaný, vznikala tiež u nich ľahko prekonateľná túžba po alkohole, morfíu a podobne. Pozorovalo sa, že spomedzi takýchto ľudí sa často vyberali „spolupracovníci“ na prevádzkanie hypnózy.

Každá liečebná metóda, teda aj hypnotická sugescia, sa musí používať iba na základe určitých indikácií (lekárskych nálezov) a podľa určitých vedeckých kritérií. Preto sa odporúča, aby sa táto metóda použila iba vtedy, keď ostatné metódy duševnej liečby (psychotherapie) nemali úspech.

Hypnoterapia a hypnopsychoterapia sa nesmie prevádzkať u všetkých pacientov rovnakým spôsobom. Účinnosť sa prejavuje najmä vtedy, keď získame k chorému určitý osobný vzťah a získame si jeho dôveru a súhlas. Treba odmietnut' myšlienku na používanie hypnózy iba ako mechanickej aplikácie. Lekár, ktorý chce túto metódu používať musí byť dobrým znalcom fyziologie a fyziopatológie činnosti vyššieho nervstva, musí poznáť chorobu, ktorú lieči a musí byť dobre informovaný o individuálnych zvláštnostach chorého. Vidíme teda, že liečenie hypnózou patrí iba lekárom a to iba v rámci nemocníc alebo vedeckých ústavov.

dediny, dnes už po ľavej. Pred nedávnom obľápal osadu, teraz osady už niesu. Stala sa dnom priehrady. Kedysi on robil, čo chcel a teraz ľudia vedú jeho toky, kadiaľ oni chcú. Nevyužíta sila večne tečúca preča začala slúžiť ľuďom. Moderná hydroelektráreň s plavebou komorou v Kostolnej patrila k prvým okovám prvej nesputnaného Váhu. A jeho silu čerpajú aj v Krepeľanoch, v Nosiciach, v Skalke pri Trenčíne, v Maduniach... Elektrina z hornovázskej kaskády Krepeľany — Sučany — Lipovec poháňa elektrické mašiny na trati Žilina — Spišská Nová Ves.

Budúcnosť to bude najkrásnejšia časť životnej historie „Vagabundusa“.

Pod Žilinou, od Hričova cez Mikšovú po Považskú Bystricu začalo sa minulý rok chlapské pasovanie s týmto úsekom Váhu. Na dvadsaťosem kilometrov dlhom kanáli tohto úseku budú stáť tri elektrárne. Najväčší spád — 24 metrov — aj najväčší výkon bude mať elektráreň v Mikšovej.

Pred nedávnom sa začali práce na treťom stupni stredovázskej kaskády v Považskej Bystrici. Za nečelé štyri roky treba vykopat tri milióny kubíkov zeminy. Pri Liptovskej Mare sa chystá výstavba mohutnej nádrže. Hradze budú vysoké 40 metrov a jej obsah bude 320 miliónov kubických metrov vody. Tisíctonové lode sa budú plaviť po Váhu od Komárna až po Žilinu.

Ľudia prv neskrotenému Vagabundusovi šijú sedlo.

## Dvanásť rokov boja so smrťou



Clovek, o ktorom tu píšeme už nežije. Menoval sa Cyril W. Chessman a toto priezvisko obeholo tohto roku celý svet. V súvislosti s týmto menom sme sa vždy strečávali s dvomi otázkami: vinný či nevinny, ako aj či pri rozsudku treba vymerať najvyšší trest, trest smrti. Súd Spojených štátov túto otázkou vyliešiel, odsudzujúc Chessmana na smrť v plynnovej komore. Doluuvádzame to, čo hovoril tesne pred smrťou sám Chessman.

Odblesk jasného neba Kalifornie predierajúceho sa cez mreže väzenia padá na postavu muža posúvajúceho sa pozdĺž svojej cely o rozmeroch 135 × 225 cm. Má 38 rokov. V tmavohnedých očiach iskrí sa nezlamná vôle. Nazýva sa Cyril W. Chessman. Má obliečené belasé nohavice a blúzu takej istej farby. Keď sa zbliží k oknu na jeho nohaviciach možno prečítať napis „Veľké zabezpečenie“.

„Kolko razy mám opakovať, že nie som bandita s červeným svetlom“ — ohradzuje sa Chessman. Chess — bandita, alebo ináč Cyril W. Chessman, autor troch kníh, ktoré urobili veľké „haló“ v Amerike. Chessman je dnes vzdialený od smrti iba 100 hodín. Ale sa zdá, že on sám je stôril vzdialený od myšlienky na smrť.

Rozsudok znie — plynnová komora. Už sedem razy pripravoval sa na tú krátku cestu oddelujúcu ho od miesta popravy a sedem razy unikol vykonania rozsudku vďaka jeho odloženiu v Generálnom súde vo Washingtone. Ale teraz už všetky možnosti priznania milosti sú vyčerpané. Dokonca aj pán Edmund Brown gubernátor a starostlivý patron Kalifornie, ten istý, ktorý vystúpil s návrhom o odvolenie rozsudku smrti, teraz odmietol podpísať ďalšiu prosbu o omilostenie.

„Chessmanov pripad, to je niečo celkom iné“ — povedal. Podľa neho, najdôležitejšieho človeka v Kalifornii a dôverníka Bieleho Domu, Chessmanov zločin je horší než akákoľvek vražda: to je znásilnenie, za ktoré „rytieri Divého západu“ strieľali vinníka na mieste. Oznámenie Browna vypočul si Chessman v rozhlase.

— Gubernátor je teraz z dreva, z ktorého sa vyrábajú prezidenti — ironicky sa usmial Chessman.

### Väzenie s XI. Múzou.

Na „chodbe smrti“ (to je tá časť španielskeho krídla väzenia Saint-Gendtin, kde Cyril Chessman prebýva od júla roku 1948) odsúdenci smejú sa nahlas z dobrodružného filmu, ktorý si môžu prezrieť na obrovskej obrazovke televízoru. Či to väzenie so svojimi kaviarnami, kinami, a záhradami, v ktorých si trestanci pestujú nádherné kvetiny, nie je mestom snov?

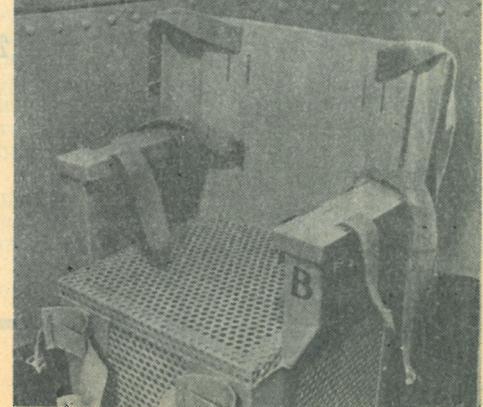
Chessman dostal právo telefónovať do mesta, povolávať svedkov a dávať príkazy polícií, ktorá vyšetruje jeho pripad. To nemá páru v celej americkej histórii. Ba dokonca, keď písal na stroji celé noci svoje štyri kníhov, dozorci prižmurovali oči. Ale teraz na priamy rozkaz z Washingtonu všetky privilégia sa skončili.

„Chcem iba spravodlivosť“ — dožaduje sa Chessman, „chcem, aby sa dokázala moja nevinu v tých zločinoch, ktoré som nespáchal. Je pravda, že bol som v rozpore s právom, bol som vlámačom a moje ruky boli ozbrojené. Ale znásilnenie? To nie. Som chorý a unavený a preto chcem umrieť, alebo byť rehabilitovaný“. Chessman hraje, pretože ho očákava nová návštěva: Dvaja filmári uchádzajúci sa o záklup práva na sfilmovanie jeho života. A tak Cyril W. Chessman prijíma predstaviteľov Hollywoodu. Je pripravený. Pozná cenu zlodeja, pozná svoju cenu. Je obchodníkom vlastného života.

Vraví s falošnými gestami a umelecky modelovaným hlasom. Hovorí o svojej matke. Opisuje ju ako poetku s belasými očami podnesenými k nebu. Potom zasa spomína o novom riaditeľovi väzenia. „Bojí sa o vlastnú kožu, káže ma strážiť deň i noc. Keby som chcel vydať svoju ďalšiu knihu, tí ľudia otočili by ma osobnými tajomníkmi, vydali by ju tu, vo väzení. Ale nebudú mať viacej Chessmana. Moja posledná knižka výjde až po smrti. V tejto chvíli chránim si spomienku na človeka, ktorý som niekedy bol“.

Vlastne všetko sa začalo čírou náhodou. „Hallie, moja matka dostala sa v istú nedelu pod uháňajúci Ford. Žena za volantom začala hystericky kričať: „Ihned vstaňte, nikto vás nebude brať vážne. Nie ste vôbec ranená, iba sa pretvarujete, aby ste vylákali peniaze od môjho muža“. Chlapec ju uderil. „Mama sa nepretvarovala. Odviezli ju do nemocnice. Ale po návrate z nemocnice matka viacej nevstala, mala zlomený chrbotový koš a porazené končatiny. A keď aj otec ochorel v dome sa rozhodla bieda. Žili z toho čo dostávali ako pomoc pre nezamestnaných. Cyril predával noviny, ale že bol prislaby nevydržal konkurenčiu silnejších. Myšiel si, či chorá matka a otec majú zahynúť od hladu? Toho rána prvý raz ukradol peniaze z obchodu. A keď otec vyzdrável mohol skonštatovať, že jeho dieťa rovnako patrí rodine ako aj ulici. Už nebol slabý a prestrašený. Zákratko putoval do polepšovne. Zanedlho sa však vrátil, vybozkával matku, obsypal ju darčekmi. Otec sa nesmierne tešil z nápravy syna. Ale jeho radosť netrvala dlho. Ukradol auto a zničil benzínové pumpu. Chessman sa priznáva do všetkého, ale úporne zapiera, že by on bol banditom s „červeným svetlom“. Kto to vlastne je ten bandita s červeným svetlom?

„Bandita s červeným svetlom“ po niekoľko mesiacov bol postrachom zaľúbených od Los Angeles až po San Francisko. Sám jazdil posledným modelom Forda, bačoval nocou po cestách Kalifornie. Pracoval vždy tu istou metódou. Autá, ktoré stretol zadržal červeným svetlom, aké používa polícia a prosil dvojice o legitimovanie sa. Potom vytiahol pištoľ kalibru 45 a žiadal peniaze. Niekoľko brával so sebou do „záloh“ dievča. Poslednou obeťou banditu bola mladá sedemnásťročná dievčina, ktorú znásilnil. V máji t.r. bol Chessman popravený v plynnovej komore.



(Hal) Ružomberka a Žiliny sa preklaňajú lodičte, ktoré ju dovážali do státnych úrav v mestečkách popri Váhu. Plnílik tuzeprečnú robotu skoro zanechali. a dobieha aj do života najväčšej slovenskej, ľajovoy, kompy, prievoznici odjazú ntu a geografi majú s Váhom nejne — treba zakresľovať jeho nové tieklo Váh po pravej strane

# HORY KRÁČAJÚ

Zem sa rozpadla, Vznikli hlbké prepukliny.

Až sem prišla hora,

Zničený les a visiacie kusy zeme.

Miesto cesty tečie bystrá rieka.

Začalo sa zo štvrtku na piatok dňa 29. júla t.r. Toho dňa Štefánia Pánek z dediny Bielanka ležiacej medzi Rabom Wyżnou a Pieniązkowicami mala o niečo viac práce a len o 11 hod. v noci šla spať. Spánok však jej nebol dopriany. Počula naraz hlasné dunenie valiacich sa na jej dom kameňov. Znepokojená zobudila syna Kazimierza. Vtom zem zahrmela a dunenie premenilo sa v narastajúce burácanie. Naťakaní vybehlí z domu. Ich očiam predstavil sa príšerný obraz. Tam, kde doteraz bola lúka na ktorej páslí svoj dobytok uvideli bližiace sa k nim úbočie hory. Nachádzajúci sa v blízkosti potok Železnica stretnúc na svojej obvyklej ceste kráčajúcu horu, zmenil beh a so šumom valil sa rovno na hospodárske stavby. Onemelý strachom Kazimierz v rýchlosť chytil odev a vyviedol z maštale dobytok. Matka zabehla zobudit susedov. A hora kráčala, valil sa les, zmizli pod valiacou sa zemou telegrafné stĺpy.

Na pomoc bežali dedinčania a hasiči z okolia. Zanedlho dostavili sa tiež z okresu.

Zosúvajúca sa hora zasypala ústie potoka, a zbierajúca sa voda hrozila zaliatím dediny. Bola nariadená evakuácia ohrozených budov. Kráčajúcu horu nebolo možné zastaviť, ale bol začatý boj s rozprútaným vodným živlom. Be-

hom troch hodín, zosúvajúca sa hora o povrhu 8 ha, zasypala cestu, zničila niekol'koročný les ako aj ornú pôdu.

Tam, kde ešte včera bola rovina, kde bola pekná lúka, vznikol popukaný horský svah. Povrch hory zmenil sa v hlbké prepukliny. Polia a zbožie skryli sa pod vlnami zeme, spod ktorej trčia len zvyšky polámaných stromov.

\* \* \*

Nebol to len jeden prípad zo-súvajúcej sa hory. V štvrti Wapienne v Muszyne celé tri dni zo-súvala sa hora. Okolo 15 hektárové územie osunulo sa nad sám breh. Cestou, po ktorej jazdili nákladné automobily, dnes neprejde ani človek. Rada domov podľahla zničeniu.

V júni pri Łęcku, 20 ročný sad presunul sa asi 40 metrov nižšie.

Vznikli zosuvy v Chruścielicach a v Mościszowej pri Nowym Sączu, v Moszkowicach, v Obłazach Ryterskich, Barcicach. Zosunula sa tiež porastnutá lesom hora v Ochodzitej pri známom z čipkárstva Konieckove.

\* \* \*

Boj s zosuvami je ničmierne ťažký, drahý a v mnohých prípadoch priam nemožný. Bohužiaľ

zjav kráčujúcich hôr a lesov je známy v prírode. Veda pozná veľa takých prípadov na území Poľska. Napríklad v Szymborku pri Gorliciach v roku 1913 zosunulo sa okolo 3,5 mln. m<sup>3</sup> zeme. V Bieszczadach následkom zosunutia sa zeme vzniklo v roku 1905 Dubzatyńské jazero, z dna ktorého po dnes vystávajú odumrelé konáre stromov. V tých časoch postihnutí obyvatelia boli ponechaní sami na seba. Dnes prispieva pomocou štát, ktorý vypláca odškodné ako aj poskytuje materiálnu a technickú pomoc.

ADAM CHALUPEC

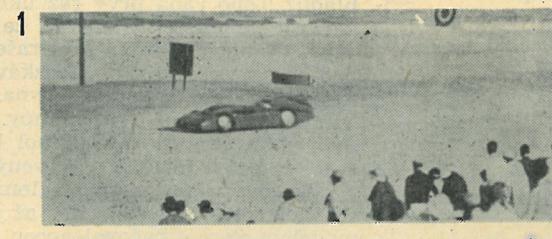
Tam, kde včera bola lúka vzniklo popukané horské úbočie, z ktorého trčia polámané zbytky stromov a telegrafných stĺpov.



## REKORDY OTCA A SYNA

250 - 1935 r.

634 - 1960 r.



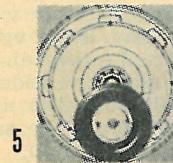
1.—2. Senzácia 1935 roka — „belasý vták“ dosiahol rýchlosť 250 km/hod.

3. Nový „belasý vták“.

4. Donald junior po víťazstve.

5. Porovnajme koleso „belasého vtáka“ s normálnym kolesom osobného automobilu.

V anglickej rodine Donalds rekordy rýchlosť patria k tradičii. Pred 25 rokmi senzáciou bolo dosiahnutie Donaldom seniorom rekordu 250 km na hodinu. V súčasnej dobe jeho syn Donald Campbell pobil doterajší rekord rýchlosť patriaci Američanovi Johnovi Cobb (630,5 km/hod.) a dosiahol na svojom „belasom vtáku“ rýchlosť 634 km. Týmto sa stal najrýchlejším ľudom v tej kategórii na svete.



## UCHWALY VI PLENUM.

3) Poprawienie struktury zasiewów przez zwiększenie arealu uprawy pszenicy na dobrych glebach, kosztem żyta i owsa. Powiększenie arealu kukurydzy w 1961 r. do 250 tys. ha, a w 1965 r. co najmniej do 700 tys. ha oraz wydatne rozszerzenie powierzchni zasiewów konicyny, lucerny itd.

4) Poprawienie gospodarki nawozowej przed wszystkim przez racjonalne wykorzystanie obornika, stosowanie nawozów sztucznych, uwzględniające zasobność gleb w składniki mineralne, powszechnie stosowanie wapna oraz szybkie i wydatne rozszerzenie wydobycia torfu dla celów rolniczych.

5) Pełne i należyte zagospodarowanie gruntów PFZ i żle uprawianych gruntów w gospodarstwach zaniedbanych, dbałość o racjonalne wykorzystanie wszystkich łąk i pastwisk, szczególna troska o należytą konserwację urządzeń melioracyjnych, upowszechnienie w gospodarce hodowlanej racjonalnego żywienia itp.

Komitet Centralny stwierdza dalej w uchwalie, że istniejąca liczba specjalistów rolnych wraz z nowymi kadrami wychodzącymi rokrocznie ze szkół rolniczych pozwala na zaspokojenie obecnych potrzeb rolnictwa w tej dziedzinie. Dlatego w ciągu najbliższych lat należy doprowadzić do tego aby w każdej gromadzie pracowało agronom, a ponadto, by na terenie gromad pracowało ok. 3 tys. zootechników oraz działało ok. 3 tys. lecznic i punktów weterynaryjnych.

Aby to zadanie mogło być skutecznie wykonane, konieczne jest zapewnić specjalistom rolnym mieszkania i miejsca pracy na terenie gromad poprzez organizowanie tzw. agronomów. Uchwała stwierdza iż w 1961 r. należy zorganizować pierwszy tysiąc agronomów.

Uchwała poświęca wiele uwagi kółkom rolniczym, ich pracy nad uruchomieniem rezerw tkwiących w rolnictwie. Należy umacniać ich działalność w dziedzinie mechanizacji rolnictwa, rozszerzając znacznie praktykę koncentracji sprzętu traktorowo-maszynowego w określonych rejonach i kółkach. W tym celu wydzielonych zostanie centralnie około 2 tys. traktorów dla kilkudziesięciu gromad, by zapewnić możliwie we wszystkich wsiach tych gromad — kompleksową mechanizację podstawowych prac polowych. Kółkom rolniczym w tych wsiach i gromadach udzielone zostaną ze środków FRR, pozostających w dyspozycji powiatowych związków długoterminowe kredyty na wniesienie wkładów własnych i ewentualne uzupełnienie brakujących środków funduszu.

Uchwała stwierdza następnie, iż szerokie możliwości uruchomienia rezerw produkcyjnych w oparciu o naukowe metody i stosowanie nowoczesnych środków produkcji posiadają Państwowe Gospodarstwo Rolne i spółdzielnie produkcyjne. Okres jesienno-zimowy wykorzystać należy dla omówienia z zarządzami spółdzielni produkcyjnych i kierownictwem oraz samorządem robotniczym PGR konkretnych środków przyspieszających osiągnięcie takiego poziomu kultury rolnej, który by stale zwiększał ich oddziaływanie na rolnictwo swego terenu i przyczyniał się do dalszej rozbudowy gospodarki zaspółowej.

Komitet Centralny podkreśla — czytamy w zakończeniu uchwały — że rozwiązywanie problemu zbożowego jest zadaniem o wielkim znaczeniu gospodarczym i politycznym, wymagającym ogromnej pracy organizatorskiej. Do walki o rozwiązywanie tego zadania należy pobudzić wszystkich pracowników rolnictwa chłopów gospodarujących indywidualnie i spółdzielczo, pracowników PGR, odpowiednie ogniwa władzy państowej, przemysłu pracujący na rzecz rolnictwa, instytuty, szkoły i kółka rolnicze oraz wszystkie organizacje polityczne i społeczno-gospodarcze działające na wsi, wszystkie powiatowe i gromadzkie organizacje partyjne.

Komitet Centralny PZPR po wysłuchaniu sprawozdania I sekretarza KC, tow. Władysława Gomułki o przebiegu i wynikach narady przedstawicieli partii komunistycznych i robotniczych krajów socjalistycznych w Bukareszcie aprobuje w całości rozcigrość stanowisko delegacji PZPR, jak również komunikat z narady.

KC PZPR z zadowoleniem stwierdza, że narada w Bukareszcie jednomyslnie potwierdziła zasady deklaracji moskiewskiej i manifestu pokoju jako programowych dokumentów ruchu komunistycznego w obecnym okresie.

Narada w Bukareszcie słusznie uznała walkę o pokój za naczelné zadanie ruchu komunistycznego. Ograniczenie dla powodzenia tej walki mają tezy deklaracji moskiewskiej o nowym układzie sił między socjalizmem i kapitalizmem, o możliwości pokojowego współistnienia państw o różnych ustrojach społecznych, o możliwości uniknięcia wojny, mimo że imperializm zachował swój agresywny charakter, jak również tezy o formach przejęcia poszczególnych krajów od kapitalizmu do socjalizmu w sposób pokojowy oraz w sposób niepokojowy.

Deklaracja moskiewska i manifest pokoju wynikające z przełomowych uchwał XX Zjazdu KPZR, z twórczego zastosowania zasad marksizmu-leninizmu do analizy naszej epoki, znalazły pełne potwierdzenie w przebiegu wydarzeń ostatnich 3 lat i w praktycznej walce partii komunistycznych i robotniczych przeciw imperializmowi i wojnie o pokój, wolność narodów i socjalizm.

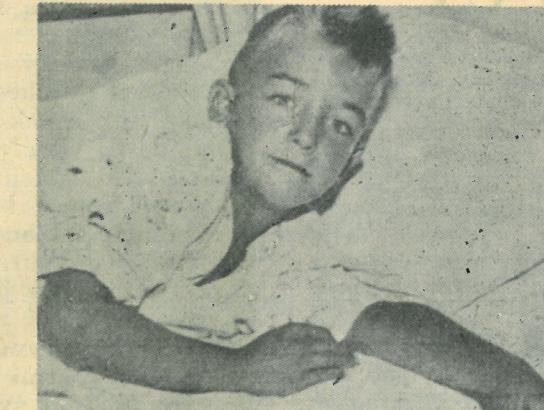
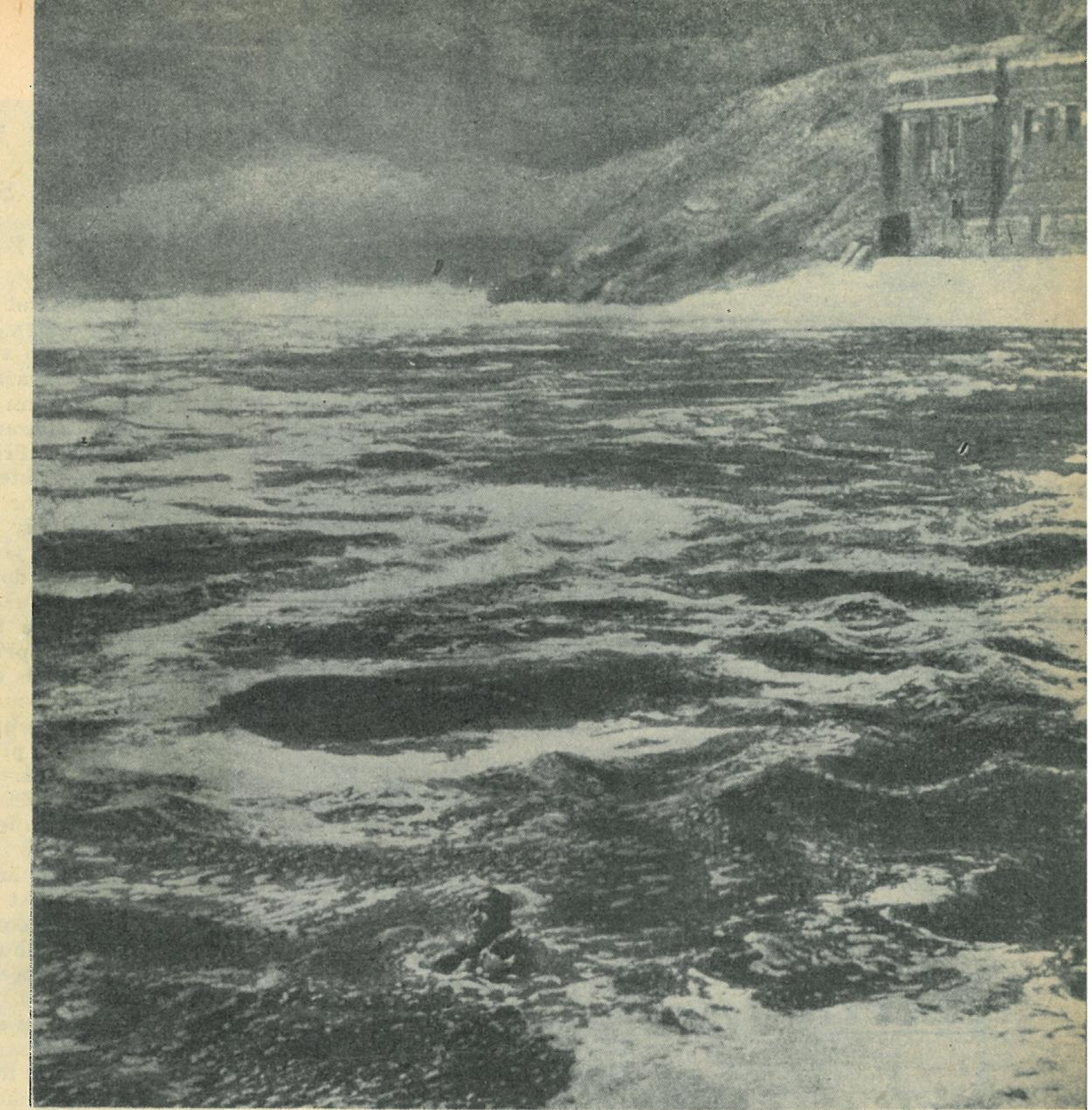
Konsekwentna pokojowa polityka Związku Radzieckiego i całego obozu socjalistycznego oparta na leninowskich zasadach współistnienia, spotyka się dziś z coraz szerszym poparciem mas ludowych na całym świecie, państw wyzwolonych z pęt imperializmu i narodów walczących o swą niezależność.

Idea pokojowego współistnienia wskazująca jedyną drogę uchronienia ludzkości od katastrofy wojny termojądrowej poczyniła wielkie postępy, stała się potężną siłą wywierającą wpływ na bieg wydarzeń. Wbrew usiłowaniom sił agresywnych reprezentowanych w pierwszym rzędzie przez koła zimnowojenne Stanów Zjednoczonych i sfery rządzące NRF idea ta znajduje zrozumienie również wśród realistycznie myślących części burżuazji.

Stale rosnąca przewaga sił socjalizmu nad siłami imperializmu, rozmach walki narodowo-wyzwoleńczej, wzmagająca się walka narodów w obronie pokoju, sprawiają, że w obecnych warunkach, mimo istnienia imperializmu, możliwe jest zagrodzenie drogi wojnie i utrzymanie pokoju światowego. Nie oznacza to jednak, że pokój jest już dziś ostatecznie i automatycznie zapewniony. W warunkach, gdy trwa wyścig zbrojeń, gdy siły zimnowojenne torpedują porozumienie w najważniejszych sprawach międzynarodowych obowiązkiem partii komunistycznych i krajów socjalistycznych jest demaskowanie manewrów imperialistycznych i mobilizowanie narodów do wyższej i nieustępnej walki o pokój i całkowite, powszechnie rozbrojenie o poszanowanie niepodległości narodów.

Szczególną czujność nakazuje polityka odwetu prowadzona dziś jawnie przez zachodnio-niemieckich militarystów użbajanych w ramach Paktu Atlantyckiego w nowoczesną broń rakietowo-atomową.

Koniecznym warunkiem zwycięstwa sprawy pokoju jest umacnianie jedności i solidarności wszystkich partii komuni-



## DOBYVATEĽ' NIAGARY

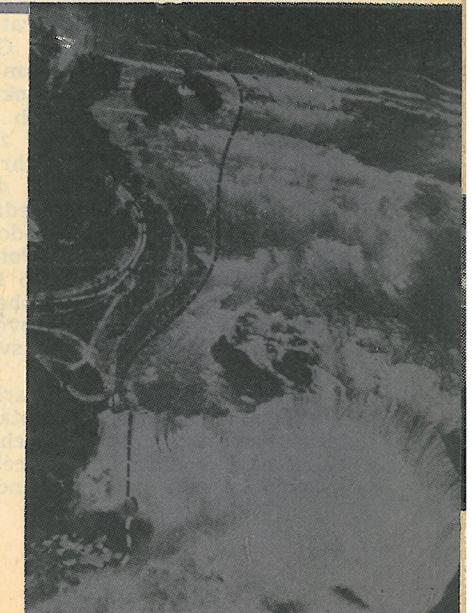
Na jednom z najväčších vodopádov sveta Niagare, 7-ročný chlapec Roger so svojou sestrou Denis prežili neobvyklé dobrodružstvo.

Vybrali sa v spoločnosti svojho 18-ročného kamarátu na prechádzku loďou. Priblížili sa neobzretné príliš blízko k vodopádu a ich loď bola zaľata vodou, vsetci traja padli do vody.

Denis sa zachránil chytiac sa skaly, ktorá trčala z vody, ale Roger a ich starší kamarát, boli chytení búrlivými vlnami vodopádu.

Život svoj zachránil len Roger, ktorý prekonal 51 metrovú priepasť čistou náhodou a bol zachránený pomocou záchrannej vesty, ktorú mal na sebe a pritom šťastivo trafil na prostredný prúd vody, ktorý ho vyhodil na mäkké zamulené dno. Unikol týmto spôsobom rozbitia na podvodných skalách.

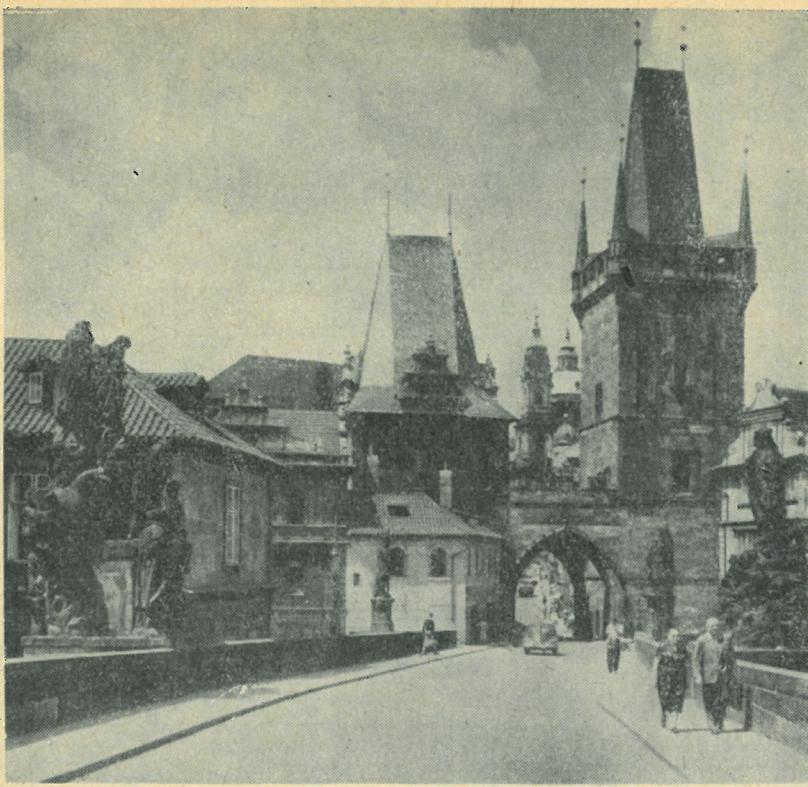
Naše snímky ukazujú Rogera neseného búrlivými vlnami Niagary.



stycznych i robotniczych świata, jedności i potęgi obozu socjalistycznego. Wszystkie partie komunistyczne i robotnicze kierując się zasadami marksizmu-leninizmu winny w dążeniu do umocnienia tej jedności prowadzić konsekwentną walkę zarówno z oportunistem i rewizjonizmem jak i z dogmatyzmem i sekciarstwem.

Komitet Centralny PZPR solidaryzując się całkowicie z oświadczeniem partii komunistycznych i robotniczych, uczestniczących w naradzie w Bukareszcie, podkreśla, że Polska Ludowa wspólnie z całym obozem socjalistycznym prowadzić będzie nadal konsekwentną politykę pokojowego współistnienia, przyczyniać się do wzrostu sił i międzynarodowego autorytetu obozu socjalistycznego, umacniać braterskie stosunki z Związkiem Radzieckim i ze wszystkimi państwami socjalistycznymi.

Komitet Centralny wzywa masy pracujące kraju, aby twórczym wysiłkiem w realizacji zadań budownictwa socjalistycznego i solidarnym poparciem pokojowej polityki naszego państwa pomagały wkład Polski do międzynarodowej walki sił postępu i socjalizmu, o trwały pokój między narodami.



Uplynulo 600 rokov odvtedy, čo v Prahe Karol IV. dal postaviť kamenný most (1357), ktorý sa dnes nazýva po svojom zakladateľovi Karlov most. Šestnásť oblikov nesie mohutné a 516 m dlhé telo mostu, vybudované z pieskovcových kvádrov a zovreté na obidvoch brehoch Vltavy skvostnými pevnostnými vežami, ktoré sa doposiaľ zachovali vo svojej pôvodnej kráse.

Do 15. storočia bol Karlov most bez sochárskej výzdoby. Až v 15. storočí bol podľa zachovaných zpráv na moste postavený kríž, ktorý bol vtedy jeho jedinou ozdobou. V pobjedohorskej dobe vrcholí vo výtvarnom umení v Čechách barokový sloh. V tomto slohu postavilo sa množstvo soch.

## L'UDIA KTORÝCH HODNO POZNAT

## BROKOFFOVCI

stvo kostolov, kláštorov a mnoho náboženských sôch. V tom čase premieňa sa Karlov most na galériu barokovej plastiky. Mostné piliere sa v priebehu rokov postupne vyzdobovali sochami a súsošiami svätcov a svätíc (dnes je na Karlovom moste 59 sôch a súsošia).

Ked hovoríme o pražskom baroku, vybavia sa nám mená slávnych sochárov, a to Jána Brokoffa a Ferdinanda Maximiliana Brokoffa, pôvodom Slovákov zo Spišskej Soboty, Mateja Bernarda Brauna, pôvodom Rakúšana (Tyrolsko), potom iných pražských sochárov — Jäkla, Mayera, Kohla, E. Maxa, K. Böhma.

Ján Brokoff narodil sa r. 1652 v Spišskej Soboti; zomrel r. 1718 v Prahe. Kedže Slovensko v tých časoch neskytalo slovenským umelcom a vedcom dosť možností ich odborného a kultúrneho rastu a zabezpečenia existencie, bolo pre nich jediným východiskom odísť do cudziny, kde boli lepšie podmienky pre tvorivú prácu. Z podobných dôvodov odišiel Ján Brokoff za živobytím do Čiech. V roku 1675 prišiel do Prahy, kde pracoval ako rezbár a sochár. Neskoršie pracoval niekoľko rokov na viacerých miestach mimo Prahy (Ronšperk, Manětin, Klášterec), roku 1693 vrátil sa znova do Prahy, kde sa natrvalo usadil.

Mal troch synov a jednu dcéru. Najstarší syn Jozef a mladší Ferdinand boli tiež sochári. Syn Jozef sa ako umelec nijako nevyníznamenal. Z Ferdinanda sa stal umelec nadpriemerného nadania a z Antona dvorný básnik vo Viedni.

Ján Brokoff vytvoril mnoho umeleckých diel rezbárskych. V jeho práci mu pomáhal syn Ferdinand.

Ferdinand Maximilian Brokoff narodil sa r. 1688 v Prahe. Už od svojho včasnej mladosti pomáhal v práci otcovi a tak v neskôrších prácach Jána Brokoffa prevláda umelecký smer jeho syna. Ferdinand ako 20-ročný pracoval už samostatne a ako 22-ročný bol už známený a všeobecne uznaný umelec, ktorý vo výtvarnom umení prekonal svojho otca. V tom čase sám a s pomocou svojho otcu vytvoril množstvo slávnych sôch a súsošia na Karlovom moste v Prahe (Ignác z Loyoly, sv. Norbert, sv. Ján Nepomucký, sv. Kajetán, sv. Vít, sv. Ján z Mathy „Turek“, sv. Vojtech, sv. Vavrinec, sv. František z Borg, sv. František z Xav., ev. Norbert, sv. Barbara), množstvo umeleckých diel v pražských kostoloch (v kaplnke sv. Jána na pražskom hrade, v kostole sv. Jakuba a inde), palácoch, záhradách a na pražských námestiacach. Dve krásne diela Brokoffovcov — sv. Ignáca a Františka Xav. strhla povodeň r. 1890. Kusy týchto sôch sú uložené v pražskom lapidáriu.

Ján Brokoff s nadanejším synom Ferdinandom dali českému baroku osobitný ráz a pálos. Ich sochy dali Karlovemu mostu jeho svetovú slávu. Nimi vytvorené umelecké sochárske diela sú neoddeliteľným článkom vývoja českého barokového umenia a hlásajú slávu barokovej Prahy.

Za najlepšiu umeleckú prácu Ferdinanda M. Brokoffa pokladá sa nárobnok grófa Václava Vratislava z Mitrovic v kostole sv. Jakuba v Prahe. Spolu so sochárom Guitainerom urobil Ferdinand M. Brokoff r. 1714—15, na Malostránskom námestí v Prahe morový stĺp.

Svetských diel urobili Brokoffovci málo, ako napr. portály na niektorých pražských palácoch (u Hopfenštoku na paláci býv. grófa Morzina a in.) vodcom v záhrade na Slupoch, Heraklesovu sochu zápasiacu s kerberom v záhrade Kolovratského paláca.

Z roku 1725—26 pochádza od Ferdinanda M. Brokoffa morový stĺp na Hradčanoch, ktorý je posledným nám známym jeho umeleckým dielom v Československu. Do tejto doby žil vo Viedni, kde pracoval v kostole sv. Karola Boromejského. Potom odišiel do Slezska, odkiaľ sa musel pre ľahkú chorobu vrátiť do Prahy, kde r. 1731 zmorel. Pochovaný je tak ako aj jeho otec v Prahe.

Slovenskí umelci Brokoffovci stali sa svojimi vzácnymi umeleckými dielami, ktoré vytvorili vo svojej vlasti i v cudzine, slávni na celom svete.

Cesta návštěvníka po Karlovom moste patrí k nezabudnuteľným a najkrajším prechádzkam starou Prahou, lebo zdobia ju vzácné umelecké pamiatky dvoch protichodných slohov — gotiky a baroka, ktoré nemajú konkurenčiu v celej strednej Európe a z ktorých hovorí kúzelná krása a nadpriemerné nadanie slávnych umelcov — sochárov.

## PROČ SE NĚKTERÁ ZVÍŘATA SDRUŽUJÍ DO PÁRU

Většina zvířat se nesdružuje do páru a žije v polygamii, zatím co ptactvo v době rozmnožování se převážně sdružuje do páru za účelem výchovy, výkrmu a ochrany potomstva (monogamie). Při tom je zajímavé, že i někteří ssavci, jako např. vlk, bobr, říční, trpasličí africké antilopy a konečně také i některé ryby jako candát a sumec se v době rozplozování do páru sdružují.

Pokusíme se to objasnit na nám známých příkladech. U jelenů a u jiných velkých kopytníků vykrmí matka-láň sama kolouška a ochrání ho proti škodné, proto přítomnost samce není nutná. Naproti tomu maličké trpasličí africké antilopy, velikosti zajíce, se z nezbytných důvodů ekologických sdružují do páru, neboť jen stálá přítomnost samce u matky s kolouškem zabezpečuje existenci druhu, neobyčejně ohrozeného početnou škodnou (leopard, šakal, lišky, divoké kočky, orli, zmije aj.). V případě nebezpečí samec první zahahuje útěk a to tak, aby samice-matka útěkem jiným směrem zachránila sebe i kolouška.

Polygamičký sexuální život psovitych je obecně znám (vlk, liška aj.), avšak je méně známo, že po ukončení doby snoubení se k samicím matkám přidružují samci, kteří konají ochrannou službu rodiny a pomáhají ve výkrmu mláďat. U zajíců je tomu jinak. Hned po vrhu se mladí zajíčkové samci rozlézají na různé strany a matka-zajecice krmí každého zvlášť svým hustým sytým mlékem. Otec zajíc se výchovy rodiny neúčastní. U tetřevů, tetřívku a bažantů lesní porosty poskytují dobrý kryt proti pernatým dravcům a mláďata hned po vylíhnutí nacházejí pro sebe obživu na zemi kolem hnizda, proto je matka může chránit sama. Jinak je tomu u polních koroptví, obyvatel otevřených prostorů. Matka slepička je ustavičně zaměstnána vyhledáváním potravy pro mláďata a bez kohoutka by nebyla schopna ubránit rodinu proti početným pernatým dravcům. Malíčké krepelky přesto, že žijí ve stejném životním prostředí jako monogamní koroptve, se do páru nesdružují. Vysvětluje se to tím, že drobná kuřátka křepelk se v případě nebezpečí velmi chytře ukrývají v nerovnostech povrchu půdy.

Naopak u dravého a hmyzožravého ptactva je přítomnost samce ekologickou nezbytností pro výchovu a ochranu rodiny. U některých druhů, jako je orel, čáp, labuť, holub, divoká husa, ekologické soužití pohlaví trvá i po několik „manželských sezón“, avšak je známo, že domestikaci se mění monogamie těchto ptáků v polygamii, poněvadž pozbývá své ekologické podstaty.

## RADY PORADY

### P R Á V N I K A

Kedy nevzniká urážka na cti.

V súvislosti s predošlou poradou, ten istý čitatel pýta sa aké sú okolnosti v ktorých nevzniká urážka na cti.

Nakoľo je to podstatná otázka — odpovedám že takýchto okolností je niekoľko.

Predovšetkým — v súvislosti s inými predpismi Trestného zákona — urážka na cti nevzniká ak čin bol vykonaný na ochranu verejných záujmov a bol vykonávaný na ochranu verejných záujmov.

Preto keď občan koná niečo v presvedčení a pravdivosti obvinenia a nezistí sa zlé úmysly tohto, v takom prípade hovoríme, že nie je priznávateľ prieskumu. Keď však jestvej zly úmysel (a je dokázaný) a konečne, keď boli použité slová, ktoré všeobecne boli uznané urážlivími, vtedy môže byť trestný čin o ktorom hovorí odst. 27 (urážka úradníka) alebo odst. 256.

Urážka nejestvej ak sa týka dieťaťa vychovávaneho rodičom. Otec a matka majú právo robiť poznámky a upozorňovať dieťa nimi vychovávané bez ohľadu na to, či podozrenie rodičov sú pravdivé alebo nie. Druhou podmienkou beztrestnosti rodičov je úmysel s ktorým jednajú.

Upozorňovaním musia rodičia sledovať dobro dieťaťa a podrobene tohto predpisu, ktoré zavádzajú v socialistickej spoločnosti.

Nie je urážkou ak nadriadený vytíka podriadeným nedbalé a nesprávne konanie služobných povinností a keď to robí v záujme práce. Nadriadený môže upozorňovať podriadených keď ich činy sú nezodpovedné s ich úradným postavením.

Ci nadriadený sa dopustí priestupku rozhoduje súd, na základe zistených okolností.

Nie je urážkou, keď občan presvedčený o pravdivosti svojich slov kritizuje činnosť jednotlivých inštitúcií, používajúc za tým účelom legálne organizácie, schôdzky, tlač a rádio.

Zákon v tomto prípade pripúšťa, že boj s nedostatkami, nesprievnosťami riadiacich orgánov alebo jednotlivých osôb je legálnou formou, odstraňujúcou chyby. Podmienkou legality však je obrana kritizovaného.

V týchto, v krátkych obrysach podaných prípadoch, nevzniká urážka na cti.

mgr. B. WŁODARSKI

### Z E L I N K Á R A

Pivonka lekárska (Peonia officinalis)

Pivonka lekárska je všeobecne známa kvetina, ktorá sa pestuje pre ozdobu vo všetkých záhradách. Pestovatelia si musia však uvedomiť, že všetky druhy pivoniek, ako aj všetky iskernikovité rastliny všobec sú jedovaté.

Pre liečenie sa využávajú iba tmavočervené plné kvety. Lístoky sa zberajú z plno rozvinutých kvetov prv, než sa začnú rozpadávať. Sušia sa pokiaľ možno rýchlo, aby si uchovali farbu. Preto sa odporúča umeli teplo, sporák alebo sušiarne. Hotové sa ukladá v suchých, pred svetlom chránených nádobach.

V ľudovej liečbe odvar kvetov sa používa proti záduchu. Pre peknú farbu a vôňu sa pivonkové kvety miešajú k rozličným tabakovým a čajovým zmesiam. Koreň býval uznavaný liekom proti epilepsii a záduchu, ako aj proti kŕčom. Používal sa tiež proti padúncici.

Korene sa vykopávajú na jar a v jeseni, a to iba vedať silné hľuzové kusy. Casto sa využávajú tiež semená, ktoré sa zberajú z celkom zreliých plodných mechúrikov. Semená sú silne olejnaté. V ľudovej liečbe sa používajú na vysušenie zvratania.

### A G R O N Ó M A

Co robí dobrý hospodár v októbri

\* Prekontroluje zásoby krmív, či bude môcť dodržať krmný plán. Siláže prebytočný ropný list, kukuricu na zelené, miešanku a strniškové dáteliny. Ukláda zeleninu a ovocie do vzdúšných pivnic. Maštalný hnoj využíva na polia alebo kompostuje.

\* Dokončuje sejbu pšenice. Predplodina: dátelinovotrávna miešanka, dátelina, zemiaky, repa a mak. Seje namorené osivo. Výsev 170—200 kg na 1 ha. Hľbky sejby 3—5 cm, šírka 12—15 cm. Hnojenie ako u raží. Pri kŕžovej sejbe dáva vždy polovičné dávky každým smerom. Sejbu pšenice skončí najneskoršie do 15. novembra.

\* Zaoráva maštalný hnoj pod jarný krmný jačmeň. Sladovnický jačmeň nehnají priamo maštalným hnojem, dá ho však po predplodine, ktorá sa hnojila maštalným hnojom.

\* Urychlenie skončí zber zemiakov a ukladá ich do hrobli alebo pivnic. Zemiaky poškodené a veľmi drobné pred ukladaním vyberá a hneď ich skrmuje.

\* Dokončí hnojenie maštalným hnojom a jeho hľbokú orbu.

\* Kde je možné, zavlažuje zelené plochy lúk a pastenkov čo najväčším množstvom vody, až do príchodu mrazov. Hospodárske zvieratá vyháňa na pašu o niečo neskôr, a treba ich predtým trochu nakŕniť. Orie staré trávopolne hony. Hľbka orby v ťažkej pôde je 15—18 cm, v ľahkej 20 cm.

Kalendár prác v ovocnej záhrade

Nastáva zber zimného ovocia, ktoré sa nesmie zstromov striasať, ale pozorne Oberať a ľahko ukladať do košika. Na polici sa ukladá stopku hore. Jesenné sadenie vykonávané len v ľahších pôdach. V ľahších pôdach sadíme radšej na jar. Október je mesiacom hnojenia ovočných stromov. Treba kontrolovať lepkavé pásy, či hmyz nevytvoril priečady. Ak sa tak stalo, tak tiež pásy treba spáliť a nahradíť novými. Nesmieme zabúdať na našich pomocníkov v ovocnej záhrade — vtáčky. Treba im pripraviť búdky na zimu a kŕmidla, lebo aj v zime na holých kmeňoch budú hľadať húsenice a vajíčka. Schmúče stromky vykopávame.

Ján MAGIERA

## RADY ■ PORADY ■ RADY Z VEROLEKÁRA

Ošetrovanie konských kopýt.

Aj popri široko rozvetvenej mechanizácii poľnohospodárstva a dopravy, kone ako fažná sila, zvlášť v horských terénach zostanú. Správne podkúvanie má veľký význam v hospodárení konským materiálom. Vo väčšine prípadov len pravidelné podkúvanie a starostlivo ošetrovanie nôh, môže zabrániť rozličným druhom onemocnenia kopyt.

Kopytom menujeme dolnú časť končatiny chránenej kopytnou rohovinou. Kopytná rohovina je prirodzenou ochranou vnútorných častí kopyta a je podstatou časťou konského tela. Spodná časť konského končatiny skladá sa zo spónky, korunku o kosti kopytnej. Tá posledná nachádza sa už v kopyte. Tieto kosti sú spojené šlachovým systémom a časť pružné, také ako kopytné chrupavky (z boku nad vlastným kopytom) a strelna plnia úlohy pier zmierňujúcich nárazu počas pohybu koná.

Rohovina narastá z kože, ktorá pri prechode v kopytnú košť menuje sa tvorivom a je červenej barvy. Toto tvorivo vytvára rohovinu a je zároveň vrstvou spájajúcou kopytnú košť s vlastným kopytom, ukladá sa vo forme podlhovastých lištevok. Stena vlastného kopyta skladá sa z 3 vrstiev: vonkajšej — ochranej, tenkej ale tvrdnej, strednej — trubkovitej, najhrubšej, vnútornej — lištevovej. Všetky časti tvoriva kopyta obsahujú mnoho krvnosných buniek a nervov — čo je príčinou bolestí a krvácania pri rôznych úrazoch. Rohovinový obal skladá sa z rohovinovej steny, podošvy — spájajúcej sa zo stenou pomocou bielej čiary a strely. Vďaka takejto pružnej stavbe kopyta, nedoznáva ono nárazov. Pri záření, steny kopyta sa rozširujú a podošva sa splaňuje, pri uvoľnení končatiny kopyto sa vracia do pôvodného stavu. Výrazom tejto techniky sú viditeľné na starej používanej podkove, vyleštené stopy.

Jednou z najdôležitejších podmienok správneho ošetrovania kopyt je pravidelné a správne podkúvanie. Termín odnovenia podkutia sa váha v čase 3 do 6 týždňov, čo vásak závisí od ročného obdobia.

H. MACZKA  
lek. vet.

### LEKÁRA

Lekári v poslednej dobe sa zaoberejú otázkou, aký vliv má diéta na dĺžku života. Najmä ich zaujal problém tvrdnutia alebo kornatenia tepien čo je príčinou vysokého tlaku a porážky srdca.

Podľa doteraz nahromadených dôkazov, hlavnou príčinou, množstvo a druh tukov, ktoré sú nahromadené v pokrmoch hrajú v tomto procese význačnú rolu. Pozorovali dve odlišné skupiny ľudí, a sice Japoncov a ľudí na západe.

V Japonsku je počet úmrtí na porážku srdca pomerne nízky a to sa pripisuje diéte, ktorá obsahuje malé množstvo „nasýtených“ a či živočišných tukov. Japonci väčšinou žijú na rybách a rastlinných tukoch.

**ČASOPISMO**  
**SPOŁECZNO**  
**KULTURALNE**

Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce Redaguje Kolegium w skadzie: Vendelin Balčírik, František Bednárik, Eugen Bielan, Augustyn Bryja, Adam Chalupec, (redaktor naczelný), Viktor Hosaniak, Marian Kaškiewicz (z-ca naczelnego redaktora) Bronislav Knapčík, Lídia Mšálová, Michal Neupauer, Ignac Nižník, Karol Páleník, Karel Pošepný (sekretarz redakcji), Anna Svočíková, Vilém Tomeš, Bogusław Włodarski, František Živiol.

Edmund Mańczak — redaktor graficzny  
Adres Redakcji: Warszawa, Al. Jerozolimskie 37, I p.  
tel. 21-15-41. Wydawca: „Prasa Krajowa” — RSW „Prasa” Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 8-24-11. Prenumerata roczna — 12 zł, półroczna 6 zł. Wpłaty przyjmują wszystkie urzędy pocztowe na konto Nr 1-6-100020 „Ruch” Warszawa, Srebrna 12. Prenumerata za granice 40% droższa. Przedpłaty na tę prenumeratę przyjmuję Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch” w Warszawie, ul. Wilcza 46. Konto PKO Warszawa Nr 1-6-100024.

Oddano do łamania 20.IX.60. Podpisano do druku  
26.IX.60.

Druk RSW „Prasa” Warszawa, ul. Smolna 10/12, Z. 1585.

miesta práce a pod. Druhou podmienkou je správne zadelenie práce koňa, nakoľko u koni, ktoré sa združávajú dlhší čas v maštali rohovina vysúcha a stáva sa krehkou. Konečné tretou podmienkou je hygienické udržiavanie kopyt. Sústavné špinavé kopytá majú ako výsledok hnlibou strelkovú rohovinu a rozpad rohoviny. V prípade potreby je treba kopyto umyť a potom namásiť, ale len vazelínom alebo nesolenou masfou, v žiadnom prípade nesmieme mastiť kolomazom.

Pri samotnom podkúvaní treba s koňom zaobchádzať mierne. Prvou činnosťou pred podkutím je overenie si pohybov koňa, ci nekriva alebo neporaňuje si nohu nohou počas chôdze. Pred odňatím starej podkove je treba ohnúť zákuvky (zakuwki) a potom vytiahnuť podkuváčské klincov. V žiadnom prípade sa nesmie odtrhovať podkovan pred vytiahnutím podkuváčských klincov, nakoľko toto môže spôsobiť vylámanie kopytnej rohoviny.

Silné odreniny obidvoch koncov starej podkove nasvedčuje tomu, že táto bola príliš krátka, odrenina jedného ramena — že táto bola príliš úzka. Úprava kopyta pred podkutím spočíva v tom, že odstránime prebytočnú rohovinu a upravíme ho do pravidelného tvaru. Nesmí sa bezmyšlienkovito rašľovať strelkou a kopytné steny. Po správnej úprave kopyta kôň dostupuje súčasne celým nosným okrajom na zem. Po orezání je treba prispôsobiť podkovan. Podkovan možno upraviť zateplia a za studena.

Je nutné pamätať na to, že sa prispôsobuje podkova kopytu a nie kopyto podkove. Podkova je správne prispôsobená ak prilieha pevne bez štrbin vpred a na bokoch má presahovať nie viac ako 1 mm.

Pred upevnením podkove je treba orašľovať všetky ostré a odstávajúce časti podkove.

Podkuváčské klince pribijia sa spredu a na vnútornnej časti bielej čiary. Ozuby mali byť pripevnené vo výške 1/3 dĺžky rohovej steny. Po ukončení podkúvania je treba si overiť, či kôň nekulhá.

H. MACZKA  
lek. vet.

V Amerike a v Európe ľudia sa presycujú „nasýtenými“ tukami, ktoré spôsobujú, že sa tepne pomaly zmenšujú, pretože sa v nich ukladá výpnik a takzvaný cholesterol, a tak jesti mal krv riadne obiehať, srdce sa musí oveľa viac namáhať.

Je súčasťou pravda, že dedičnosť je veľmi dôležitý činitel a z toho dôvodu, ľudia, ktorí sú náchylní ku kornateniu tepien, majú sa vyhýbať nakoľko to je možné jedlám bohatým na tuky, ako je máslo, masť, smotana, maslo, mliečne produkty, tiež sa nedoporučuje jesť veľa vajec. Naproti tomu sa pre nich doporučujú jedlá s rybami, zelenina a ovocie.



## FOTOPOSTA SEDMIKRÁSKY

### BÁSNIČKY

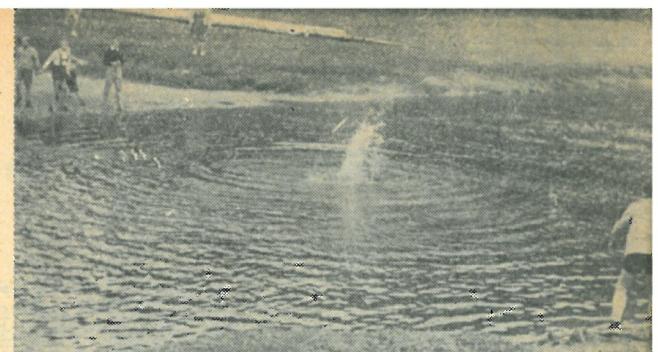
Usniže mi, usni

Usniže mi, usni  
na maličký sníček,  
donesie ti mamka  
sladký medovníček.

Usniže mi, usni,  
moje drahé diefa,  
donesie ti mamka  
z vinohrada kviefa.



Naše čitateľky „Sedmi-krásky“.



Hra s loptou na vode.

Pohľad na Oravku.



Tzv. slabičné r, l

Slovenčina sa od polštiny odlišuje okrem iného aj tým, že má tzv. slabičné r, l. Dnes by sme si chceli pohovoriť o tomto speciálnom, veľmi dôležitom jave v spisovnej slovenčine. Co to vlastne je tzv. slabičné r, l?

Slová sa skladajú z hlások (napr. o-t-e-c-). Tieto hlásky sa vo výslovnosti spájajú do istých skupín tzv. slabík, ktoré vyslovujeme spolu, na jedno otvorenie úst (napr. o-tec). Každá slabika musí obsahovať samohlásku (alebo dvojhľásku), napr. bar-ran, kni-ha, vzde-la-nie, dôcho-dok, mie-ra atď. Nieko nám však právom môže namietať: A čo so slovami typu krk, vrch, vlk, dlh...? A tu sme už pri koreni veci. V slovenčine sa vyskytujú aj také slabiky, v ktorých niesamohlásky. Funkciu samohlásky, t.j. funkciu tvorí slabiku tu preberajú spolu hľásky r, l, preto ich práve nazývame slabičné, presnejšie slabikotvorné (pol. zgłoskotwórcze). Normálne spolu hľásky sú totiž neslabičné, teda aj r, l, napríklad v slovach hla-va, stra-na atď. Uvedené slabičné r, l poznáme tak, že sú zatvorené medzi spolu hľáskami. Príklady: smŕt, tvr-dý, naj-prv, vlk, pl-ný, za-ml-čať ap. Dôležité je tu hned dodat, že takéto slabičné r, l môžu byť v slovenčine aj dlhé. Označuje sa tak isto ako aj dlhé samohlásky (teda ť, ť) a vyslovuje sa tiež tak ako ony, teda predĺžením výslovnosti normálneho r, l (asi ako rr, ťť vyslovené splývavo!). Napr. krč (vyslov: krrč), vŕšok, tŕň, vŕča, dĺžka, ťltok atď.

Pretože v polštine tieto alebo im príbuzné slová majú pri uvedenom r, l sprievodnú samohlásku (porovnaj napr. smŕt-šmier, tvrdý-twardy, vlk-wilk plný-plnny..), je potrebné pohovoriť si aj o výslovnosti tohto slabičného r, l. Pre spisovnú slovenčinu je veľmi dôležité, že spomínané slabičné r, l (a samozrejme aj ť, ť) sa nielen písu, ale aj vyslovujú bez sprievodnej samohlásky. Teda napríklad slovo krk treba tak aj vysloviť, pričom r — v tomto slove musí byť čisté, bez akéhokoľvek sprievodného samohláskového zvuku. Výslovnosť „kerk“ (hoci aj s nejasným e), „kirk“ alebo „kark“ je nesprávna, nespisovná. Podobne sa vysloví aj víba s čistým predĺžením ť (nie „verba“ alebo „virba“!). Atď.

Kedy, v ktorých slovách sa uvedené r, l používajú, natočíte pravidel, pretože to má každý nositeľ slovenského jazyka už vo svojom jazykovom povedomí. Naučíte sa ho možno len pozorným čítaním (najmä hlasným). Pre výskyt dlhého ť, ť možno ako pomôcku uviesť, že často sa strieda v slovach ženského a stredného rodu, ktoré majú 2. pád množin. čísla bez koncovky. Napr. vlna-vln, slza-sláz, jablko-jablk, srna-srn, zrno-zrn, srdce-srdc atď. (porovnaj podobný zjav pri samohláskach: rana-rán, kopa-kóp ap).

Nakoniec ešte raz zdôrazňujeme, že tzv. slabičné r, l, ť, ť je pre slovenčinu veľmi typické a dôležité preto ho neslobodno zanedbávať ani v písme ani vo výslovnosti. Jeho správna výslovnosť je bez sprievodnej samohlásky.

DR. FERDINAND BUFFA

## Lišty □ Zvesti

Vážená redakcie „Život“!

Jsem jedním z Vašich zahraničných čtenářů. Již druhým rokom odebíram a se záujmem pročítám Váš kulturní časopis. Je skutočne obdivuhodně, jaké úrovňu časopis dosahuje, uvážíme-li že se jedná o časopis národnostní menšiny. Váš časopis plní, myslím, veľmi dobre krásne poslání. Spojuje všechny Čechy a Slováky, pomáha rozvíjet vlastní osobitou kulturu a predevším ľudové umenie a ľudovou tvorivosť, nehľedí k politicko-propagácií práci na poli prohlubování česko-slovensko-polských vzťahov. Váš časopis je rovněž veřejnou tribunou, kde si čtenáři diskutují o otázkách kulturních, sociálních a prostě o všem, co se kolem nich a v jejich denném živote deje.

V týchto dňoch jste oslavovali druhé výročí od založení časopisu „Život“. Dovolte mi, abych i já se pripojil k tie veľkej řadě gratulant a vyslovil svúj vín s přání mnoha dalších úspěchů.

Aby nezůstalo jen u práci, zaslám Vám současně malou zprávu z jedné z nejznámějších kulturních ulálostí nejen naší republiky, ale celého kulturního světa. Jde o XII. Mezinárodní filmový festival v Karlových Varech. Pokud byste ji chtěli použít pro svůj časopis, prosím, je Vám k dispozici. S přátelským pozdravem Váš přítel z ČSSR

Ing. Jelinek Miroslav  
ul. S.K. Neumannova 1007/13  
Ostrovo n.O. u Karlových Varů  
ČSSR

Od redakce: za srdečný dopis mnohokrát děkujeme, odpověď zasláleme

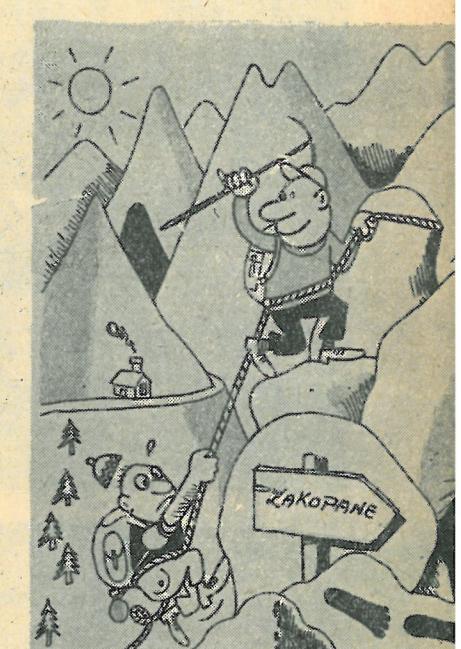
## KOL'KO MÁ VÁŽIT ŽENA

Zásadne má žena vážiť o 5 kg menej ako je jej vziať, to znamená, že žena, ktorá je vysoká 160 cm, má vážiť 55 kg, 175 cm má vážiť 70 kg. Rozdiel o 5 kg je moderný a slušivý.

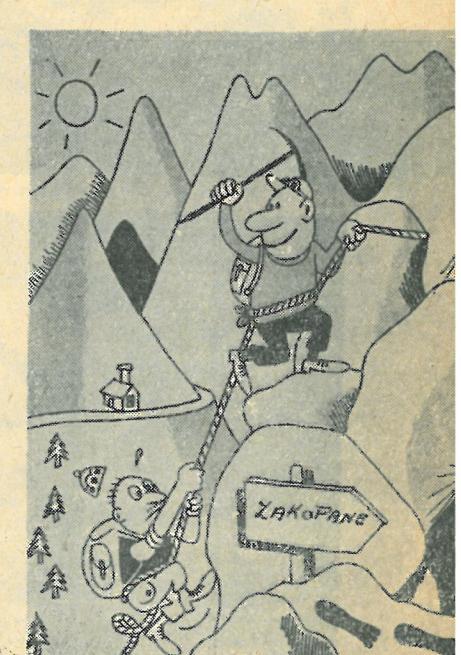
Samořejmě týka sa to mladých žien od 18 do 35 rokov. Ženy staršie môžu vážiť niekoľko kilogramov viac.

Z novinárskej svedomosti informujeme, že francúzske modelky vážia s rozdielom najmenej 20 kg, čo nemôžeme povedať o našich modelkách.

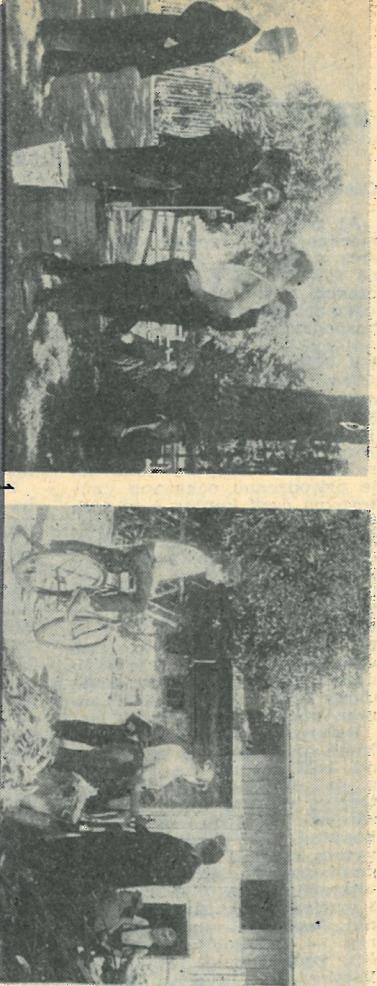
# JAZYKOVÝ STÍLPČEK



Czym się różnią te dwa rysunki?



# Nowe zarządy kot



## AKCJA WYBORCZA TRWA

Co tydzień w innej wiosce Orawy i Spisza odbywają się wybory do władz koi terenowych Towarzystwa. Na Spiszu z pośrednictwem koi nie odbyły się dodatnie zebrańia tylko w kąpsach Niższych, Frydmanie, Rzepiskach i w Czarnej Górze. Orawa natomiast dopiero we wrześniu przystąpiła do kampanii wyborczej. Wybrano Zarządy koi w Harkabuzie, Podwilk, Piekielku, Chyżnym i w Bukowinie-Podzisku.

Trudno już dziś dać ocenę przebiegu wyborów. Zrobimy to po ich zakończeniu. Mimożem jednak już powiedzieć, że wybory są dużym wydarzeniem w każdej wiosce Orawy i Spisza. Świadczą o tym gromadny udział w zebrańiach i niezwykła ożywiona dyskusja nocnych. Każda wieś posiada swój odrębny problem nurtujący ludność. Wszędzie jednak przewija się wspólna natażona na rozwój gospodarczy wioski. Dużo radzi się nad rozwojem życia świątecznego całej gromady wpólnie z innymi organizacjami.

Na zebrańiach podają zobowiązania, ale zgłoszane są takie i postulaty kierowane pod adresem władz terenowych i centralnych, adresowane m.in. do Zarządu Głównego Towarzystwa. Postulaty te niejednokrotnie przerastały ramy i możliwości Towarzystwa, dlatego dobrze, iż wysłuchują ich przedstawiciele gromadzkich organizacji partyjnych i Rad Narodowych. Na niektórych zebrańiach sa obecni także z powiatu lub z województwa. Szkoła jednak, że nie na wszystkich. A warto posuchać jak ludność rozprawia o swoich problemach, bolączkach i konkretnych wieśoszczach na przyszłość. Szkoła również, iż władze oświatowe i kulturalne nie uczestniczą w tych zebrańiach.

W przeciwienstwie do ubiegłych wyborów wyraźnie widać jak wzrosły aktywne Towarzystwa, który dzisiaj jest już także aktywne innych organizacji w swojej wiosce. I to właśnie jest nowe i suszne. Nowym jest także aktywny udział w zebrańiach i wybór do Zarządów Koi kobiet i młodzieży. Udziały ich wnosi nowe zagadnienia i nowe formy pracy koi.

Wiele dyskutuje się w kołach o pracy i rozwoju takich organizacji jak koła rolne, Koła Gospodarczych i ZMW. Znajdują też swoje miejsce w dyskusji i wnioskach LPZ i LZS.

Do tych tematów wrócimy w następnych numerach „Ziobota“, gdzie będziemy omawiać problemy występujące w każdym kole.



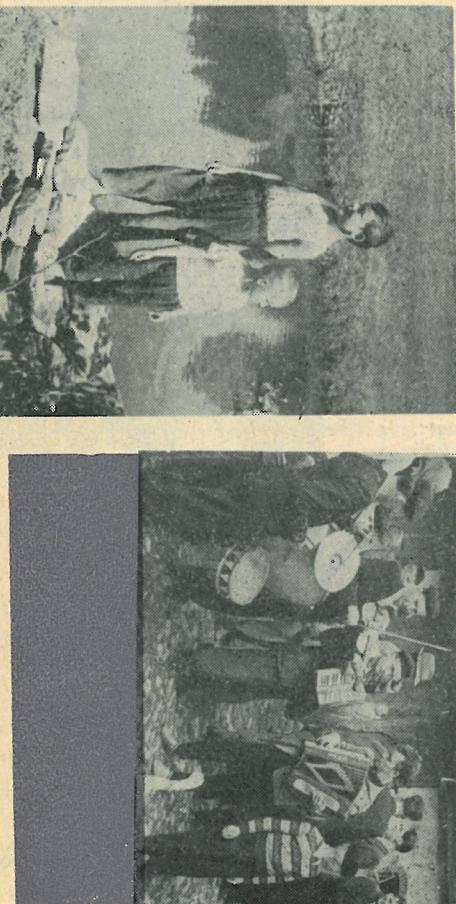
4



5



6



### BUKOWINA PODZISKIE

Przewodniczący — Józef HOSANIAK  
Wiceprzewodniczący — Wiktor HOSANIAK  
Sekretarz — Maria WACŁAWIĄK  
Skarbnik — Zofia CISÓW  
Członek — Anna ROKICKA

Przewodniczący Kom. Rew. — Karol JĘDRASZCZAK  
Wiceprzewodniczący — Józef PYTEL  
Sekretarz — Franciszek WACEŁAWIĄK  
Przewodniczący Kom. Rew. — Józef LELIKTON  
Wiceprzewodniczący — Józef KUKUCZ  
Sekretarz — Karol KOTLARZ

### PIEKIELNIK

Przewodniczący — Jan ŚWIĘTEK  
Wiceprzewodniczący — Jan DZIUBEK  
Sekretarz — Stanisław ŚMIECH  
Skarbnik — Aniela SZCZYRBA  
Członek — Lydia MŚALOVA

Przewodniczący Kom. Rew. — Józef LELIKTON  
Wiceprzewodniczący — Józef KUKUCZ  
Sekretarz — Karol KOTLARZ

### HARKABUZ

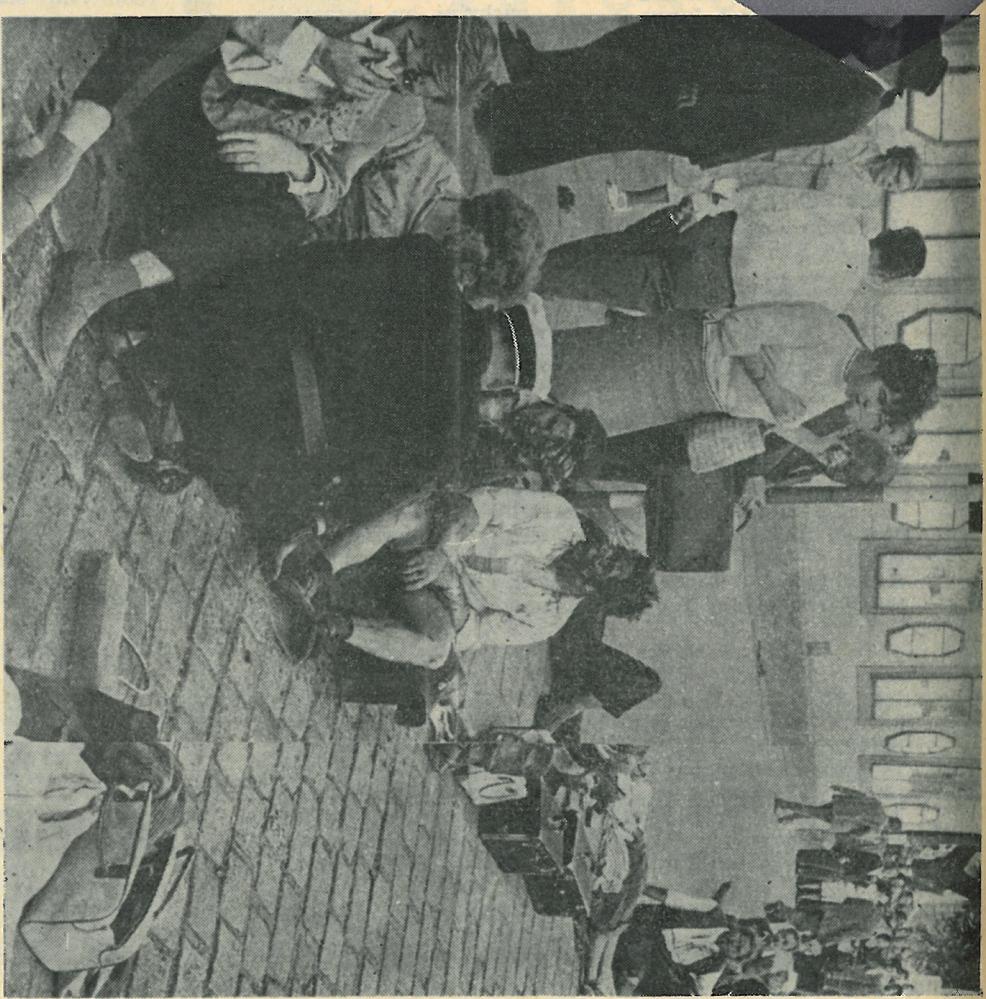
Przewodniczący — Paweł SACZEK  
Wiceprzewodniczący — Albín HARKABUZ  
Sekretarz — Serafin BIELAK  
Skarbnik — Wenedim KAPŠTIAK  
Członkowie — Stefania BIELAK  
Franciszek HARKABUZ  
Władysław BYWALEC  
Przewodniczący Kom. Rew. — Józef RAFAC  
Wiceprzewodniczący — Roman RAFAC  
Sekretarz — Józef ŚMIECH

### PODWILK

Przewodniczący — Karol OSKVAREK  
Wiceprzewodniczący — Eugen BAK  
Sekretarz — Józef NIEDZIELAK  
Skarbnik — Eugen SRIVÁČ  
Członek — Hermína KOVALÍK  
Przewodniczący Kom. Rew. — Ferdo KWIAŁKOWSKI  
Wiceprzewodniczący — Stefan STOPKA  
Sekretarz — Franciszek KOVALÍK

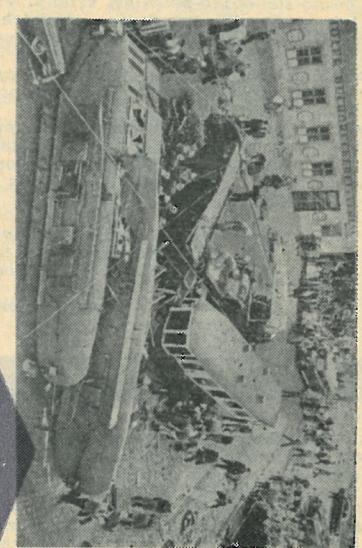
## V I E D E N

### JEDEN Z NAJVÄČŠÍCH ELEKTRIČKOVÝCH KARAMBOLOV



Tragický v následkoch električkového karambolu bolo zranenie 18 mŕtvyh, 110 ranených, toto sú jeho výsledky.

Pričinou karambolu bolo zrazenie sa dvoch električiek vinou jedného z vodičov, ktorý ako dokázalo vyšetrovanie mal v krvi 2,6 promile alkoholu. Aj on zahynul v katastrofe. Zácharané čäty pracovali nikelko hodín, pokial vytiahli spod rozbitych vagónov všetky obeť. Táto katastrofa je jedinou z najväčších v dejinách električiek. Fotografie boli vykonané hned po neštase.



7